

Justitiekommitténs betänkande 2021/22:JuU27

Unga lagöverträdare

Sammanfattning

Utskottet föreslår 13 tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden om unga lagöverträdare. Förslaget rör i korthet följande frågor (eventuella reservationer anges inom parentes):

- kvarhållande av barn (s. 15), (S, C, V, MP)
- sänkt gräns för häktning av unga (s. 15 f.), (S, C, V)
- drogtest av barn under 15 år (s. 28), (S, C, V, MP)
- åtgärder mot ungdomsrånen (s. 29), (S, V, MP) (C, L)
- utredning av brott som begås av barn under 15 år (s. 39), (S, C, V) (L)
- bevistalan (s. 39)
- ungdomsdomstolar (s. 39 f.), (S, C, V, MP)
- slopad straffrabatt för unga myndiga (s. 43), (S, V, MP) (C, L)
- organisatoriskt ansvar för unga lagöverträdare (s. 58 f.), (S, C, V, MP)
- skärpning av påföljden ungdomsövervakning (s. 59), (S, C, V, MP)
- ansvaret för slutna ungdomsvård (s. 59), (S, V, MP)
- placering av unga på Sis-hem (s. 59 f.), (S, C, V)
- ungdomshäkten och ungdomsfängelser (s. 60), (S, C, V, MP).

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till att frågorna redan är uppmärksammade.

I betänkandet finns totalt 32 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP).

Betänkandet innehåller också fem särskilda yttranden (S, M, V, KD, L).

Behandlade förslag

Cirka 90 yrkanden från allmänna motionstiden 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	10
Utskottets överväganden.....	11
Frihetsberövanden.....	11
Brottsförebyggande arbete.....	16
Handläggningen av brott som begås av unga.....	30
Straffmätning.....	40
Påföljder.....	44
Motioner som bereds förenklat.....	60
Reservationer.....	61
1. Kvarhållande av barn, punkt 1 (S, C, V, MP).....	61
2. Sänkt gräns för häktning av unga, punkt 2 (S, C, V).....	61
3. Översyn av reglerna för häktning av barn, punkt 3 (L).....	62
4. Drogtester av barn under 15 år, punkt 4 (S, C, V, MP).....	62
5. Kommunernas och statens brottsförebyggande insatser, punkt 5 (C).....	63
6. Brottsförebyggande åtgärder riktade mot unga kriminella, punkt 6 (M, KD, L).....	64
7. Nationellt kunskapscentrum, punkt 7 (M, L).....	64
8. Kartläggning av brottsligheten i gymnasieskolorna, punkt 8 (M, L, MP).....	65
9. Åtgärder mot ungdomsrånen, punkt 9 (S, V, MP).....	65
10. Åtgärder mot ungdomsrånen, punkt 9 (C, L).....	66
11. Utredning av brott som begås av barn under 15 år, punkt 10 (S, C, V).....	67
12. Utredning av brott som begås av barn under 15 år, punkt 10 (L).....	67
13. Målsägandebiträde när ett barn under 15 år misstänks för brott, punkt 12 (M, KD, L).....	68
14. Straffreläggande om ungdomstjänst, punkt 13 (L).....	68
15. Snabbare lagföring, punkt 14 (KD, L).....	69
16. Ungdomsdomstolar, punkt 15 (S, C, V, MP).....	69
17. Sänkt straffmyndighetsålder, punkt 16 (M, SD).....	70
18. Straffrabatten för unga myndiga, punkt 17 (S, V, MP).....	71
19. Straffrabatten för unga myndiga, punkt 17 (C, L).....	71
20. Straffrabatten för 15–17-åringar, punkt 18 (M, KD).....	72
21. Straffrabatten för 15–17-åringar, punkt 18 (SD).....	72
22. Organisatoriskt ansvar för unga lagöverträdare, punkt 20 (S, C, V, MP).....	73
23. Skärpning av påföljden ungdomsövervakning, punkt 21 (S, C, V, MP).....	74
24. Påföljder för unga, punkt 22 (SD).....	74
25. Kontraktsvård för unga missbrukare, punkt 23 (M, KD).....	75
26. Ansvar för slutna ungdomsvård, punkt 24 (S, V, MP).....	75
27. Placering av ungdomar på Sis-hem, punkt 25 (S, C, V).....	76
28. Maxlängden på slutna ungdomsvård, punkt 26 (M, KD, L, MP).....	76
29. Förutsättningarna för att döma till slutna ungdomsvård, punkt 27 (M).....	77
30. Registerkontroll av personal på Sis-hem, punkt 28 (M, L, MP).....	78
31. Ungdomshäkten och ungdomsfängelser, punkt 29 (S, C, V, MP).....	78

32. Nya ungdomspåföljder, punkt 30 (KD)	79
Särskilda yttranden	80
1. Bevistalan, punkt 11 (S)	80
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 31 (M)	80
3. Motioner som bereds förenklat, punkt 31 (V)	80
4. Motioner som bereds förenklat, punkt 31 (KD)	80
5. Motioner som bereds förenklat, punkt 31 (L)	81
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	82
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22	82
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	90

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Frihetsberövanden

1. Kvarhållande av barn

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om kvarhållande av barn och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 30.

Reservation 1 (S, C, V, MP)

2. Sänkt gräns för häktning av unga

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om sänkt gräns för häktning av unga och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2529 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 13,

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3,

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 12 och

2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 20.

Reservation 2 (S, C, V)

3. Översyn av reglerna för häktning av barn

Riksdagen avslår motion

2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 31.

Reservation 3 (L)

Brottsförebyggande arbete

4. Drogtester av barn under 15 år

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om drogtestar av barn under 15 år och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 4 och

2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 29.

Reservation 4 (S, C, V, MP)

5. Kommunernas och statens brottsförebyggande insatser

Riksdagen avslår motion

2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 11.

Reservation 5 (C)

6. Brottsförebyggande åtgärder riktade mot unga kriminella

Riksdagen avslår motion

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 6 (M, KD, L)

7. Nationellt kunskapscentrum

Riksdagen avslår motion

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkandena 4 och 5.

Reservation 7 (M, L)

8. Kartläggning av brottsligheten i gymnasieskolorna

Riksdagen avslår motion

2021/22:3990 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 15.

Reservation 8 (M, L, MP)

9. Åtgärder mot ungdomsrånen

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om åtgärder mot ungdomsrån och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3218 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 13 och

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkandena 21 och 22.

Reservation 9 (S, V, MP)

Reservation 10 (C, L)

Handläggningen av brott som begås av unga

10. Utredning av brott som begås av barn under 15 år

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om utredning av brott som begås av barn under 15 år och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2508 av Adam Martinen m.fl. (SD) yrkande 5 och

2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 28.

Reservation 11 (S, C, V)

Reservation 12 (L)

11. Bevistalan

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om bevistalan och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 29 och

2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 36.

12. Målsägandebiträde när ett barn under 15 år misstänks för brott

Riksdagen avslår motion

2021/22:3778 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 21.

Reservation 13 (M, KD, L)

13. Strafföreläggande om ungdomstjänst

Riksdagen avslår motion

2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 53.

Reservation 14 (L)

14. Snabbare lagföring

Riksdagen avslår motion

2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 32 och 33.

Reservation 15 (KD, L)

15. Ungdomsdomstolar

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför ungdomsdomstolar och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3424 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 38,

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 18 och

2021/22:4192 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 4–6.

Reservation 16 (S, C, V, MP)

*Straffmätning***16. Sänkt straffmyndighetsålder**

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:1481 av Boriana Åberg (M),

2021/22:2272 av Allan Widman (L),

2021/22:2375 av Noria Manouchi (M),

2021/22:2508 av Adam Martinen m.fl. (SD) yrkande 1,

2021/22:2996 av Markus Wiechel (SD) yrkande 5,

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 26 och

2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 14.

Reservation 17 (M, SD)

17. Straffrabatten för unga myndiga

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska återkomma med ett lagförslag som innebär att straffrabatten för unga myndiga lagöverträdare slopas för samtliga brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2508 av Adam Martinen m.fl. (SD) yrkande 2 i denna del,

2021/22:2996 av Markus Wiechel (SD) yrkande 4,

2021/22:3709 av Fredrik Schulte (M) yrkande 1,

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 24,

2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 16 och

2021/22:4189 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 4 och avslår motionerna

2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 27 och
2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 55.

Reservation 18 (S, V, MP)

Reservation 19 (C, L)

18. Straffrabatten för 15–17-åringar

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkandena 2 i denna del och 3,

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 25 och

2021/22:4189 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 5.

Reservation 20 (M, KD)

Reservation 21 (SD)

19. Preskriptionstiden för mord

Riksdagen avslår motion

2021/22:631 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 2.

Påföljder

20. Organisatoriskt ansvar för unga lagöverträdare

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om organisatoriskt ansvar för unga lagöverträdare och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3424 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 36,

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 17,

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 28,

2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 44 och

2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 6.

Reservation 22 (S, C, V, MP)

21. Skärpning av påföljden ungdomsövervakning

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om skärpning av påföljden ungdomsövervakning och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkandena 6 och 7 samt

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 19.

Reservation 23 (S, C, V, MP)

22. Påföljder för unga

Riksdagen avslår motion

2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 8.

Reservation 24 (SD)

23. Kontraktsvård för unga missbrukare

Riksdagen avslår motion

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 15.

Reservation 25 (M, KD)

24. Ansvar för sluten ungdomsvård

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ansvaret för sluten ungdomsvård och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 29,

2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 45 och

2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 7.

Reservation 26 (S, V, MP)

25. Placering av ungdomar på Sis-hem

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om placering av ungdomar på Sis-hem och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 31.

Reservation 27 (S, C, V)

26. Maxlängden på sluten ungdomsvård

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 33 och

2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 54.

Reservation 28 (M, KD, L, MP)

27. Förutsättningarna för att döma till sluten ungdomsvård

Riksdagen avslår motion

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkandena 30, 34 och 35.

Reservation 29 (M)

28. Registerkontroll av personal på Sis-hem

Riksdagen avslår motion

2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 52.

Reservation 30 (M, L, MP)

29. Ungdomshäkten och ungdomsfängelser

Utskottet ställer sig bakom det som utskottet anför om ungdomshäkten och ungdomsfängelser och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 4,

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 20 och

2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 19.

Reservation 31 (S, C, V, MP)

30. Nya ungdomspåföljder

Riksdagen avslår motion

2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 5.

Reservation 32 (KD)

Förenklad beredning

31. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 28 april 2022

På justitieutskottets vägnar

Andreas Carlson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Andreas Carlson (KD), Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Linda Westerlund Snecker (V), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Juno Blom (L), Tobias Andersson (SD), Martin Marmgren (MP), Anna Wallentheim (S), Mikael Damsgaard (M), Ibrahim Baylan (S), Helena Vilhelmsson (C), Johanna Haraldsson (S) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 90 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22. Motionsyrkandena rör unga lagöverträdare och tar upp frågor om frihetsberövanden, brottsförebyggande arbete, handläggningen av brott som begås av unga, straffmätning och påföljder. Yrkandena finns i bilaga 1. Av dessa yrkanden behandlas 18 förenklat eftersom de tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden. Dessa yrkanden finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Frihetsberövanden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att hålla kvar barn och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om sänkt gräns för häktning av unga och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av reglerna för häktning av barn.

Jämför reservation 1 (S, C, V, MP), 2 (S, C, V) och 3 (L).

Motionerna

Kvarhållande av barn

I kommittémotion 2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 30 begärs att polisen ska få utökade möjligheter att hålla kvar barn efter förhör. Motionärerna anför att barn som misstänkts för vissa allvarigare brott bör överlämnas till socialtjänsten efter förhör i väntan på ytterligare insatser i stället för att släppas ut på gatan. Vidare behöver tidsgränserna för att hålla kvar barn ses över.

Häktning av barn

I partimotion 2021/22:4031 yrkande 20 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 14 begärs att gränsen för att häkta unga ska sänkas. För att snabbt få bort grovt kriminella från gatan vill motionärerna sänka gränsen för obligatorisk häktning från brott med minimistraff om fängelse i två år till ett år. Även i kommittémotion 2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3 begärs att gränsen för häktning av unga ska sänkas. Motionärerna anför att det finns starka skäl för att i större utsträckning än i dag anhålla och häkta barn i åldern 15-18 år som har begått allvarliga brott och som riskerar att återfalla i brott. Liknande yrkanden om sänkt gräns för häktning av unga framställs även i kommittémotionerna 2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 12 och 2021/22:2529 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 13.

I kommittémotion 2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 31 begärs en översyn av reglerna om häktning av unga i åldern 15–17 år. En sådan översyn bör antingen göras inom ramen för den pågående utredningen om förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (dir. 2019:103) eller snarast utredas i ett annat sammanhang. Enligt motionärerna bör unga i möjligaste mån övervakas på ett betryggande sätt genom omhändertagande enligt lagen (1990:52) om vård av unga (LVU). Om det ändå blir aktuellt att anhålla eller

häkta anser motionärerna att barn bör placeras i särskilda ungdomsarrester eller ungdomshäkten. Den föreslagna översynen ska göras med beaktande av dels barnkonventionen, dels att ett barn endast bör häktas efter att andra åtgärder prövats och bedömts som otillräckliga.

Bakgrund

Kvarhållande av barn

Av 6 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) framgår att socialnämnden genast ska underrättas om någon som inte har fyllt 18 år är skäligen misstänkt för ett brott som kan leda till fängelse. Socialnämnden ska också underrättas om huruvida den unge har gripits, anhållits eller häktats på grund av brottsmisstanken.

När det gäller barn i åldern 15–17 år framgår det av 14 § LUL att polisen har möjlighet att hålla kvar en brottsmisstänkt som gripits eller tagits med till förhör och som enligt åklagarens beslut inte ska anhållas eller som inte längre behöver hållas kvar för förhör. Det gäller dock endast om åklagaren anser att den unge fortfarande är skäligen misstänkt för brott. Syftet med kvarhållandet ska vara att den unge skyndsamt ska kunna överlämnas till sina föräldrar, annan vårdnadshavare, en tjänsteman inom socialtjänsten eller en annan lämplig vuxen person. Den unge får dock inte hållas kvar längre än tre timmar efter åklagarens beslut eller förhöret.

När det gäller barn under 15 år framgår av 35 § att polisen eller åklagaren omedelbart ska besluta om den unge ska frigges eller hållas kvar för förhör. Den unge får inte tas i förvar men får hållas kvar enligt 14 §, dock inte längre än tre timmar efter beslut om frigivning eller, om den unge tagits med till förhör, sedan förhöret avslutats.

Förvar av barn i polisarrest

Huvudregeln är att den som är gripen eller anhållen ska tas i förvar (24 kap. 22 § första stycket rättegångsbalken). Med förvarstagande avses normalt placering i polisarrest. Från och med den 1 juli 2021 gäller enligt 6 a § LUL att den som inte har fyllt 18 år och är gripen eller anhållen får hållas i förvar i polisarrest endast om det är absolut nödvändigt. Detta innebär att barn endast bör placeras i polisarrest i undantagsfall (bet. 2020/21:JuU43, rskr. 2020/21:244).

Att barn under 15 år inte får tas i förvar framgår som nämnts ovan av 35 § LUL.

Anhållande och häktning av barn

De grundläggande förutsättningarna för att rätten ska få häkta en misstänkt anges i 24 kap. 1–3 §§ rättegångsbalken. Om det finns skäl att häkta någon får denne också anhållas efter beslut av åklagaren (24 kap. 6 §). Frågan om det är

möjligt att anhålla en misstänkt hänger alltså samman med om det finns förutsättningar för häktning. För unga finns en särskild bestämmelse om att den som inte har fyllt 18 år får anhållas eller häktas endast om det finns synnerliga skäl (23 § LUL). Bestämmelsen innebär att barn endast får häktas i undantagsfall. Frågan om det finns synnerliga skäl för häktning bedöms med hänsyn främst till den misstänktes ålder och brottslighetens allvar. Även styrkan av de särskilda häktningsskälerna är av betydelse.

Av 24 kap. 4 § rättegångsbalken framgår att om det på grund av den misstänktes ålder kan befaras att häktning skulle komma att medföra allvarligt men för den misstänkte, får häktning endast ske om det är uppenbart att betryggande övervakning inte kan ordnas. Sådan betryggande övervakning kan t.ex. vara att socialnämnden fattar beslut om placering av barnet på en Sis-institution.

Från och med den 1 juli 2021 gäller en tidsgräns för häktning (24 kap. 4 a § rättegångsbalken och 23 a § LUL) som innebär att en misstänkt som inte har fyllt 18 år när häktningsbeslutet verkställts får vara berövad friheten som häktad under en sammanhängande tid om högst tre månader fram till dess att åtal väcks. Om det finns synnerliga skäl får rätten på begäran av åklagaren besluta att tiden får överskridas.

Obligatorisk häktning

Det finns en särskild bestämmelse om häktning vid mycket allvarliga brott (24 kap. 1 § andra stycket RB). Om misstanken avser ett brott med lägst två års fängelse i straffskalan, t.ex. grovt narkotikabrott, våldtäkt, dråp och mordbrand, finns en presumtion för att den misstänkte ska häktas. Presumtionen innebär att den misstänkte bara kan släppas på fri fot om det är uppenbart att det saknas skäl för häktning.

Barn i häkte

Enligt 2 kap. 3 § häkteslagen (2010:611) får en intagen som är under 18 år inte placeras så att han eller hon vistas tillsammans med intagna över 18 år, om det inte kan anses vara till hans eller hennes bästa.

När det gäller möjligheten att besluta om restriktioner för häktade barn finns inga särskilda regler. Av Åklagarmyndighetens årsredovisning för 2020 framgår (s. 44 f.) att 94 procent av de unga som häktades förra året ålades restriktioner under i vart fall en del av häktningstiden. Detta kan jämföras med 72 procent av de vuxna. Den höga andel unga som åläggs restriktioner förklaras med att ungdomar endast i undantagsfall häktas om det inte är fråga om mycket allvarlig brottslighet där det finns en överhängande risk för att de annars försvårar brottsutredningen.

Från och med den 1 juli 2021 finns en bestämmelse i häkteslagen (2 kap. 5 a §) som innebär att den som är under 18 år och som är häktad eller anhållen och intagen i häkte har rätt att vistas med personal eller någon annan minst fyra timmar varje dag. Syftet är att minska isoleringen av barn.

Kriminalvårdens årsredovisning

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2021 framgår följande om isoleringsbrytande åtgärder för barn och ungdomar i häkte (s. 26):

En ny lagstiftning trädde i kraft 1 juli som innebär att barn i häkte ska garanteras minst fyra timmars mänsklig kontakt dagligen. Ett nytt mätsystem för daglig mätning och uppföljning har tagits fram och en första rapport har skapats. Med tanke på att den första rapporten endast är baserad på tre månaders mätunderlag är det dock för tidigt att dra några säkra slutsatser. Det har varit en utmaning att efterleva lagstiftningen vid de flesta häkten som haft barn inskrivna. För att uppnå detta har barnen prioriterats och i vissa fall har övertid behövt utnyttjas.

Tidigare riksdagsbehandling

Kvarhållande av barn

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2020/21 föreslog utskottet ett tillkännagivande om kvarhållande av barn (bet. 2020/21:JuU28 s. 11 f.) Utskottet anförde följande:

Utgångspunkten vid frihetsberövanden av barn och unga bör vara att det ska ske med stor restriktivitet. Följden av de särskilda restriktioner som gäller när barn frihetsberövas är dock att polisen tvingas släppa barn omedelbart efter förhör. Detta sker även i de fall barnets vårdnadshavare inte tar situationen på allvar och även om socialtjänsten dessförinnan inte har hunnit besluta om adekvata insatser. Det är inte rimligt att även barn som greps för allvarliga brott, såsom inbrott eller narkotikahandtering, släpps omedelbart efter förhör. Polisen bör i stället överlämna barnen till socialtjänsten för beslut om vidare insatser. Det måste göras en bred översyn av lagstiftningen så att polisen i fler fall än i dag kan hålla kvar den unge på stationen i väntan på socialtjänst eller vårdnadshavare om omständigheterna gör detta nödvändigt. Även tidsgränserna för kvarhållande behöver ses över med inriktningen att det vid allvarligare brott ska finnas en presumtion för att socialtjänsten bättre ska kunna pröva frågan om omedelbart omhändertagande

Ledamöterna från Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet reserverade sig mot förslaget och ansåg att riksdagen inte skulle göra något sådant tillkännagivande. Riksdagen biföll reservationen (prot. 2020/21:143 § 9).

Sänkt gräns för häktning av unga

Vid beredningen av proposition 2019/20:129 Effektivare hantering av häktningar och minskad isolering behandlade utskottet ett flertal yrkanden om att sänka de krav som ställs för att häkta unga lagöverträdare (2020/21:JuU43 s. 39). Utskottet anförde att häktning innebär ett stort intrång i den personliga integriteten och en psykisk påfrestning för den enskilde, särskilt för den som är under 18 år. Utskottet ansåg att det inte hade framkommit något som gav anledning att sänka kravet för att häkta barn och avstyrkte därför motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:244).

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2020/21 avstyrkte utskottet ett yrkande om att sänka gränsen för häktning av unga (bet. 2020/21:JuU28). Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2020/21:396).

Översyn av reglerna för häktning av barn

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2020/21 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om en översyn av reglerna för häktning av barn (bet. 2020/21:JuU28 s. 11 f.). Utskottet anförde att riksdagen nyligen beslutat om ett flertal åtgärder som berör barn som häktas, bl.a. rätten till umgänge med någon annan minst fyra timmar om dagen. Mot den bakgrunden såg utskottet inte skäl att göra en sådan översyn som begärdes i motionen. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2020/21:396).

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan har utskottet tidigare föreslagit ett tillkännagivande till regeringen om kvarhållande av barn. Utgångspunkten vid frihetsberövanden av barn och unga bör vara att det ska ske med stor restriktivitet. Följden av de särskilda restriktioner som gäller när barn frihetsberövas är dock att polisen tvingas släppa barn omedelbart efter förhör. Detta sker även i de fall barnets vårdnadshavare inte tar situationen på allvar och även om socialtjänsten dessförinnan inte har hunnit besluta om adekvata insatser. Det är inte rimligt att även barn som grips misstänkta för allvarliga brott, såsom inbrott eller narkotikahantering, släpps omedelbart efter förhör. Polisen bör i stället överlämna barnen till socialtjänsten för beslut om vidare insatser. Det måste därför göras en bred översyn av lagstiftningen så att polisen i fler fall än i dag kan hålla kvar den unge på stationen i väntan på socialtjänst eller vårdnadshavare om omständigheterna gör detta nödvändigt. Även tidsgränserna för kvarhållande behöver ses över med inriktningen att det vid allvarligare brott ska finnas en presumtion för att socialtjänsten bättre ska kunna pröva frågan om omedelbart omhändertagande. Vad utskottet nu anført bör riksdagen ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motion 2021/22:3975 (L) yrkande 30.

Det finns redan en möjlighet att häkta ungdomar mellan 15 och 18 år som misstänks för allvarliga brott. Den möjligheten används dock relativt sällan, bl.a. med hänsyn till den påfrestning som en häktning innebär för en ung person. Det kan dock finnas starka skäl för att i större utsträckning anhålla och häkta unga personer som misstänks ha begått grova brott. Det gäller särskilt i de fall man bedömer att en person sannolikt kommer att fortsätta att begå brott om han eller hon släpps på fri fot eller om personen kan försvåra en pågående brottsutredning genom att exempelvis försöka påverka vittnen eller förstöra bevismaterial. Kraven bör därför sänkas så att det inte längre ska krävas synnerliga skäl för att ungdomar mellan 15 och 18 år ska kunna häktas. Vad utskottet nu anført bör riksdagen ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker

utskottet 2021/22:2529 (SD) yrkande 13, 2021/22:3779 (M) yrkande 3, 2021/22:3784 (M) yrkande 12 och 2021/22:4031 (M) yrkande 20.

Utskottet vidhåller sin uppfattning att det mot bakgrund av de åtgärder som nyligen vidtagits när det gäller barn i häkte i nuläget saknas skäl att göra en sådan översyn som begärs i motion 2021/22:3975 (L) yrkande 31. Motionsyrkandet avstyrks.

Brottsförebyggande arbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om drogtester av barn och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om åtgärder mot ungdomsrånen och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kommunernas och statens brottsförebyggande arbete, brottsförebyggande åtgärder riktade mot unga, nationellt kunskapscentrum samt en kartläggning av brottsligheten i gymnasieskolorna.

Jämför reservation 4 (S, C, V, MP), 5 (C), 6 (M, KD, L), 7 (M, L), 8 (M, L, MP), 9 (S, V, MP) och 10 (C, L).

Motionerna

Drogtester av barn

I kommittémotion 2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 4 efterfrågas ett förtydligande av lagen som reglerar polisens möjligheter att drogtesta barn under 15 år. Enligt motionärerna har inte polisen nyttjat denna möjlighet särskilt ofta eftersom lagen är otydlig. Motionärerna ser utökade drogtester av unga som en viktig insats för att förebygga att unga begår brott. Ett liknande yrkande framställs i kommittémotion 2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 29.

Brottsförebyggande åtgärder

I kommittémotion 2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 11 begärs att en utredning ska tillsättas som ser över brottsförebyggande insatser och ansvarsfördelningen av dessa insatser mellan stat och kommun. Motionärerna anför dels att kommunernas ansvar behöver tydliggöras i lag, dels att vissa uppgifter som i dag ligger på kommunerna kan behöva flyttas över till staten. Områden som behöver diskuteras är t.ex. unga som på grund av eget beteende är föremål för återkommande omhändertaganden samt ännu inte straffmyndiga barn som uppvisar ett grovt kriminellt beteende.

I kommittémotion 2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 2 begärs att det snarast ska tillsättas en utredning om brottsförebyggande

åtgärder och straffens innehåll för unga kriminella. Motionärerna anför att det finns en ny grupp unga vuxna på fängelserna i Sverige som innebär nya utmaningar för Kriminalvården. Det handlar om män som är kriminellt belastade och har missbruksproblem och lågt förtroende för myndigheter. Innehållet i verkställigheten behöver anpassas så att dessa personer får stöd att återgå till ett laglydigt och ordnat liv. Bland annat bör Kriminalvården hitta samarbetsformer som bidrar till en bättre utslussning för dessa individer.

I kommittémotion 2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att se över möjligheterna att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för brottsprevention. Centret bör främst vara ett stöd till kommunerna i arbetet med unga i riskzonen för att hamna i kriminalitet. I yrkande 5 begärs att kunskapscentrumet under 2022 ska ta fram ett nationellt s.k. no entry-program för unga personer som är i riskzonen för att påbörja en kriminell karriär.

Brottsligheten i gymnasieskolorna

I kommittémotion 2021/22:3990 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 15 begärs att Brottsförebyggande rådet (Brå) ska ges i uppdrag att genomföra en fördjupad kartläggning av brottsligheten i gymnasieskolorna. Motionärerna anför att Brå ungefär vart tredje år presenterar rapporten Skolundersökningen om brott. I den senaste rapporten från 2018 angav mer än hälften av alla elever att de under de tolv senaste månaderna hade utsatts för brott. Brå bör ges i uppdrag att genomföra en både bredare och fördjupad kartläggning av brottsligheten i skolorna.

Ungdomsrån

I kommittémotion 2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 22 efterfrågar motionärerna en kartläggning och analys av ungdomsrån mot bakgrund av den kraftiga ökningen av antalet rån mot unga under senare år. Kartläggningen ska bl.a. ta sikte på vilka gärningsmännen och brottsoffren är och vad brotten får för konsekvenser för dem som drabbas. Det bör även analyseras hur många av rånerna som har förnedrande inslag och vilka drivkrafter som ligger bakom. Utredningen kommer enligt motionärerna att kunna ligga till grund för både en förändrad lagstiftning, informationsinsatser och andra åtgärder för att förebygga framtida brott.

I samma motion yrkande 21 begärs att det vidtas åtgärder mot ungdomsrånen och att straffet för rån av normalgraden höjs. Motionärerna anför att det vid den typen av mycket allvarlig brottslighet är viktigt med en tydlig markering från samhällets sida och att det lägsta straffet för rån av normalgraden bör höjas till lägst ett år och sex månader. Därutöver vill motionärerna att varje rån med förnedrande inslag ska bedömas som grovt rån och leda till minst fem års fängelse. Samtidigt är det viktigt att verkkningsfulla åtgärder kommer på plats som stärker tryggheten bland ungdomar som i dagsläget oroar sig för att bli rånade på vägen hem från skolan. Situationen kräver enligt

motionärerna flera åtgärder för att alla ska känna trygghet. Ett liknande yrkande om att skärpa straffen för personrån framställs i kommittémotion 2021/22:3218 Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 13.

Bakgrund

Drogtester av barn under 15 år

Sedan 2010 finns en möjlighet att enligt 36 b § LUL vidta tvångsvisa drogtester av barn under 15 år som skäligen misstänks för att olovligen ha brukat narkotika. Ett sådant drogtest kan genomföras om det kan antas vara nödvändigt för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för barnet.

Av Brås rapport Brott begångna av barn – en utvärdering av ändringarna i lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare under 15 år (2014:20) framgår att polisens möjlighet att genomföra drogtest på barn under 15 år inte utnyttjats särskilt ofta. Drogtester förekom totalt sett endast i 2 procent av ärendena. Både polisen och socialtjänsten upplevde att drogtester gjorts i nödvändig omfattning. Det framkom också att vissa poliser avstod från att genomföra drogtester av barn under 15 år för att de var osäkra på vad lagen innebär och rädde för att göra fel. Den främsta orsaken till att polisen inte genomförde fler drogtester var dock att behovet inte var större, enligt de poliser som intervjuats.

Regeringen gav den 19 december 2019 en särskild utredare i uppdrag att se över regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott (dir. 2019:103). Inom ramen för den utredningen skulle utredaren bl.a. utvärdera bestämmelserna om drogtester av barn under 15 år som misstänks för brott och bedöma om de är ändamålsenligt utformade samt lämna förslag på de författningsändringar och andra åtgärder som bedöms nödvändiga för att säkerställa att drogtester kan genomföras i tillräcklig omfattning. Uppdraget redovisades i januari 2022 i betänkandet Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1).

I betänkandet föreslås (s. 235 f.) att bestämmelsen i 36 b § LUL ges en mindre restriktiv utformning så att drogtest ska få genomföras om det kan antas *ha betydelse* för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för barnet. Rekvisitet som föreskriver att ett drogtest ska få utföras om det kan antas *vara nödvändigt* ska enligt förslaget alltså ändras till att ett sådant ska få utföras om det kan antas *ha betydelse*. Kravet på att det ska finnas sannolika skäl för narkotikaanvändande ska fortfarande gälla. Beslut om drogtest av barn under 15 år ska, liksom i dag, fattas av åklagare. För att öka kunskapen om möjligheten att genomföra sådana drogtester bör enligt betänkandet kunskaps- höjande insatser övervägas inom socialtjänsten och hos Polismyndigheten.

Betänkandet har remitterats och svaren ska ha kommit in senast den 2 maj 2022.

Brottsförebyggande åtgärder

Tillsammans mot brott – ett nationellt brottsförebyggande program

Regeringen överlämnade i mars 2017 skrivelsen Tillsammans mot brott – ett nationellt brottsförebyggande program (skr. 2016/17:126) till riksdagen. I skrivelsen presenterade regeringen ett nationellt brottsförebyggande program som syftade till att skapa förutsättningar för ett strukturerat och långsiktigt brottsförebyggande arbete i hela samhället. Programmet skulle också bidra till att stimulera och entusiasmera fler berörda aktörer att vidta brottsförebyggande åtgärder och att utveckla samverkan, såväl på nationell som på regional och lokal nivå. När det gällde unga lagöverträdare skulle regeringen bl.a. verka för

- att föräldrar och andra vuxna som är betydelsefulla för barn och unga som är i riskzonen för att hamna i kriminalitet involveras och får stöd och hjälp inom ramen för de identifierade brottsförebyggande aktörernas arbete
- att sociala insatsgrupper eller motsvarande individuellt riktad samverkan utvecklas till stöd för unga som har begått brott
- att arbetet med att minska tillgången till alkohol och droger ges fortsatt hög prioritet
- att insatserna för att individer ska lämna kriminella eller extremistiska grupperingar utvecklas
- att det utvecklas fler insatser mot våldsutövare på nationell och lokal nivå
- att insatserna för att motverka återfall i brott utvecklas och förstärks.

Regeringen uppgav att ett ungdomsperspektiv alltid ska finnas med i planering, genomförande och uppföljning av brottsförebyggande insatser som rör unga. Det handlade om att ta beslut utifrån kunskap om ungas levnadsvillkor, om att betrakta ungdomar som en mångfald av individer och om att inkludera unga i beslutsprocessen.

Regeringen konstaterade också att situationen i socialt utsatta områden krävde särskild uppmärksamhet.

Redovisning av åtgärder i enlighet med målsättningarna i programmet Tillsammans mot brott

I december 2020 överlämnade regeringen skrivelse 2020/21:63 till riksdagen. I skrivelsen redovisar regeringen de åtgärder som har vidtagits och beslutats i förhållande till de målsättningar för den brottsförebyggande arbetsprocessen och arbetets inriktning som beskrivs i programmet Tillsammans mot brott. När det gäller förstärkta insatser för barn och unga i riskzonen uppges att en rad åtgärder vidtagits för att stärka förutsättningarna för skyndsamma och samordnade insatser för barn och unga i riskzonen för att hamna i kriminalitet.

Regeringen uppges (s. 24 f.) att det i augusti 2018 beslutades om en nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd. Strategins tyngdpunkt ligger på stöd som riktas till alla föräldrar men omfattar även riktat stöd till föräldrar vars barn tillhör en riskgrupp eller har akuta problem. Länsstyrelserna fick i

uppdrag att under 2018–2021 stödja kommuner, regioner och andra föräldraskapsstödjande aktörer i att utveckla ett kunskapsbaserat, samordnat, lång-siktigt och i huvudsak universellt stöd i föräldraskapet till föräldrar med barn upp till 18 år i respektive län. Under 2019 påbörjades också ett samarbete mellan länsstyrelserna för att ytterligare stärka strukturerna för regional samverkan inom olika sakområden och uppdrag på det sociala området, bl.a. föräldraskapsstödsarbetet. Vidare har Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) fått i uppdrag att på nationell nivå stödja genomförandet av strategin samt följa upp utvecklingen under perioden.

I skrivelsen uppger regeringen även att Socialstyrelsen har fått flera regeringsuppdrag som syftar till att utveckla socialtjänstens insatser för barn och unga som riskerar att utveckla ett kriminellt beteende. Under 2018–2019 hade myndigheten i uppdrag att främja kompetens- och kvalitetsutveckling inom den sociala barn- och ungdomsvården. Som en del av uppdraget färdigställde Socialstyrelsen våren 2020 ett omfattande stödpaket för socialtjänstens arbete med barn och unga som begår brott eller uppvisar annat normbrytande beteende. Uppdraget har förnyats för perioden 2020–2022 och kompletterats med ett uttalat brottsförebyggande fokus genom att utvidgas till att omfatta åtgärder för stärkt samverkan mellan socialtjänst, polis och andra relevanta aktörer i det brottsförebyggande arbetet. Uppdraget ska slutredovisas senast i mars 2023. Med anledning av uppdraget har Socialstyrelsen tagit initiativ till arbetsgrupper för strategisk och operativ samverkan med Polismyndigheten och Skolverket kring lokalt brottsförebyggande arbete. Med utgångspunkt i uppdraget arbetar Socialstyrelsen vidare med ett kunskapsstöd om insatser i öppen- och slutenvård för barn och unga med hög risk för fortsatt brottsligt eller annat normbrytande beteende samt en kartläggning av bästa tillgängliga kunskap om metoder inom socialt arbete, polis och skola för att motverka att barn och unga begår brott.

Vidare uppger regeringen att den har tillsatt den ovannämnda utredningen om förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (dir. 2019:103) i syfte att stärka förutsättningarna för tidiga ingripanden och hindra en negativ spiral med fortsatt brottslighet.

Regeringen uppger också att Skolverket och Socialstyrelsen i mars 2017 fick i uppdrag att genomföra ett treårigt utvecklingsarbete i syfte att stärka samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten så att barn och unga får tidiga och samordnade insatser. Uppdraget har sedan, som en del av 34-punktsprogrammet, utvidgats. Bland annat inledde Socialstyrelsen och Polismyndigheten inom ramen för uppdraget under 2019 ett arbete för utvecklad samverkan kring brottsförebyggande insatser för barn och unga i socialt utsatta områden. I april 2019 arrangerade myndigheterna ett seminarium med fokus på hur samverkan kan stärkas och utvecklas när det gäller barn i åldern 11–14 år med ett normbrytande beteende, i syfte att kunna nå riskgruppen med skyndsamma och samordnade insatser.

Slutligen uppger regeringen att det, inom ramen för 34-punktsprogrammet, har aviserats åtgärder som syftar till att motverka rekrytering av barn och unga

till kriminalitet. Det handlar exempelvis om satsningar på fältassistenter på kvällar och helger i socialt utsatta områden. Regeringen har även tillsatt en utredning som bl.a. ska föreslå ändringar i lagstiftningen som innebär en skärpt straffrättslig reaktion mot dem som involverar unga i kriminalitet (dir. 2020:62).

I slutet av skrivelsen redovisar regeringen sin samlade bedömning av arbetet hittills och den fortsatta inriktningen av det långsiktiga brottsförebyggande arbetet. Regeringens huvudsakliga bedömning är att arbetet med att genomföra det nationella brottsförebyggande programmet har bidragit till att det nu finns bättre förutsättningar för ett strukturerat och långsiktigt brottsförebyggande arbete i samhället. De omfattande åtgärder som har initierats sedan programmet antogs bedöms få ytterligare positiva effekter för det brottsförebyggande arbetet framöver. De övergripande målsättningarna i programmet ligger fast, och regeringen avser att med oförminskad kraft fortsätta att verka enligt de intentioner och åtaganden som redovisas i programmet.

Brottsförebyggande rådets rapport om det brottsförebyggande arbetet i Sverige

I mars 2019 överlämnade Brå den tredje årsrapporten för det brottsförebyggande arbetet i Sverige till regeringen (Det brottsförebyggande arbetet i Sverige – nuläge och utvecklingsbehov 2019). Syftet är att beskriva det brottsförebyggande arbetet lokalt, regionalt och nationellt samt att sammanfatta slutsatser och utvecklingsbehov.

När det gäller det brottsförebyggande arbetet på nationell nivå för unga lyfter Brå bl.a. fram att Socialstyrelsen på uppdrag av regeringen har genomfört och publicerat en pilotstudie om vård och behandling till barn och unga som lagförts för brott (Socialstyrelsen, 2018-3-22) som undersöker socialtjänstens insatser för barn och unga som lagförts för narkotikabrott. Till följd av pilotstudien föreslår Socialstyrelsen forskning i form av två delstudier. Den första inriktar sig på att identifiera vilka tidiga insatser som motverkar missbruk och förebygger kriminalitet. Den andra studien ska studera de modeller som tillämpas för att uppmärksamma barn och unga i ett utvecklingsfokuserat perspektiv.

Vidare framgår det av rapporten att regeringen i januari 2018 beslutade att Socialstyrelsen ska fortsätta med stödet inom den sociala barn- och ungdomsvården till kommunerna, genom att tillföra 360 miljoner kronor samt 100 miljoner kronor till kommunerna för att öka kompetensen om psykisk ohälsa hos de barn och unga som socialtjänsten kommer i kontakt med. Målsättningen är att dessa förebyggande insatser ska få färre unga att hamna i utsatta situationer, kriminalitet eller missbruk. Regeringen beslutade också att Socialstyrelsen tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) samt civilsamhället ska sprida kunskap inom barn- och ungdomsvård. Samtliga satsningar pågick till 2020.

Brå genomförde också ett nationellt rådslag 2018 med anledning av myndighetens regeringsuppdrag att skapa en nationell nätverksstruktur för

brottsförebyggande arbete. De 24 nationella aktörer som omnämns i det brottsförebyggande programmet Tillsammans mot brott var inbjudna att delta i rådslaget, och de framhöll vikten av gemensamma kommunikations- och implementeringsinsatser. Rådslaget tydliggjorde att nationella nätverk behövs för att stärka det brottsförebyggande arbetet med bl.a. nya nätverk för att exempelvis hindra unga från att utveckla en kriminell livsstil.

Kommuner mot brott

Som en del i regeringens 34-punktsprogram tillsatte regeringen i november 2019 en utredning om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete (dir. 2019:94). Utredarens uppdrag var att

- beskriva och analysera verksamheter inom kommunerna som kan bidra till det brottsförebyggande arbetet
- föreslå hur ett lagstadgat kommunalt ansvar för det brottsförebyggande arbetet bör utformas och vilka verksamheter som bör omfattas av ett sådant ansvar
- lämna förslag som bidrar till att kommunerna på ett effektivt sätt kan fullgöra sitt ansvar för det brottsförebyggande arbetet.

I juni 2021 redovisades uppdraget i betänkandet Kommuner mot brott (SOU 2021:49). I utredningen föreslås att det införs en ny lag som anger vilka krav som ställs på kommunerna när det gäller brottsförebyggande arbete. Det föreslås bl.a. att kommunerna ska kartlägga och analysera brottsligheten inom sina geografiska områden och ta ställning till behovet av brottsförebyggande åtgärder. Kommunerna föreslås även ta ansvar för samordningen av det brottsförebyggande arbetet samt inrätta en funktion som bl.a. stöder kommunens arbete internt och utgör en kontaktyta mot externa aktörer. Utredaren föreslår även att Brå ska analysera kommunernas behov av stöd med anledning av uppgifterna i lagen samt att länsstyrelserna förstärker sitt stöd till kommunerna inom ramen för deras befintliga brottsförebyggande uppdrag. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

I december 2021 fick Brå i uppdrag att vidta förberedande åtgärder när det gäller förslaget från utredningen (Ju2021/04249, Ju2021/02425 (delvis)). Bland annat skulle Brå göra en övergripande bedömning av kommunernas behov av stöd i förhållande till den föreslagna lagens krav. Brå skulle, utifrån de identifierade behoven, övergripande föreslå hur myndighetens stöd till kommunerna kan utvecklas och hur uppföljningen av kommunernas brottsförebyggande arbete kan utformas för att även omfatta tillämpningen av den föreslagna lagen.

Brå redovisade uppdraget i promemorian Förberedande åtgärder avseende införandet av ett lagstadgat ansvar för kommunerna för brottsförebyggande arbete (PM 1) i mars 2022. I promemorian konstaterar (s. 2 f.) Brå att omkring hälften av kommunerna inte har påbörjat sin utveckling mot ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete, alternativt har påbörjat ett utvecklingsarbete men har inte kommit så långt att de i dag lever upp till lagens

intentioner. Även den andra hälften, som har ett utvecklat arbete, behöver kunskap om och förståelse för lagen. Brås bedömning är att det initialt behövs informations- och utbildningsinsatser för kommuner men även för myndigheter, civilsamhällesorganisationer och näringsliv.

Betänkandet har remissbehandlats och regeringen avser att besluta en lagrådsremiss och en proposition under hösten 2022.

Skolundersökningen om brott

Skolundersökningen om brott beskriver utsatthet för brott samt delaktighet i brott bland elever i årskurs 9. Syftet med undersökningen är att få bättre kunskap om hur vanligt det är att ungdomar utsätts för vissa typer av brott, själva deltar i brott eller uppvisar andra riskbeteenden. Brås senaste skolundersökning (rapport 2020:11) visar (s. 9) att nästan hälften (48 procent) av eleverna uppger att de har utsatts för brott under de senaste tolv månaderna, vilket är något mindre än 2017 då nästan 51 procent uppgav att de hade utsatts för brott. När det gäller de platser där de tillfrågade eleverna uppger att de utsatts för brott, visar resultaten att detta ofta sker i skolmiljön. Av rapporten framgår vidare (s. 10) att ungefär hälften (52 procent) av eleverna uppger att de begått något brott (stöldbrott, våldsbrott, skadegörelse eller narkotikabrott) vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna, vilket är på ungefär samma nivå som 2017 och 2015. Bland de elever som i Skolundersökningen om brott 2019 uppger att de begått något brott, har majoriteten även uppgett att de utsatts för brott under samma år.

Av information på Brås webbplats framgår att Skolundersökningen om brott 2021 publiceras den 27 oktober 2022.

Ungdomsrån

Enligt 8 kap. 5 § brottsbalken är straffskalan för rån lägst ett års fängelse och högst sex års fängelse. För grovt rån är straffskalan lägst fem och högst tio år.

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson anförde den 24 september 2020 bl.a. följande i ett svar på en interpellation om åtgärder mot ungdomsrånen (ip. 2020/21:8):

Regeringen ser allvarligt på att de anmälda ungdomsrånen ökat de senaste åren. Personrån är brott som utöver ekonomiska och fysiska skador även kan orsaka rädsla och oro lång tid efter brottet. Personrån kan också indikera fortsatt brottslighet bland unga individer som begår sådana brott.

Polismyndigheten arbetar aktivt mot denna typ av brottslighet, bland annat genom ökad polisiär närvaro på platser och tider där sådana brott ofta begås. För att vända utvecklingen krävs också en bredd av åtgärder från exempelvis socialtjänst, hälso- och sjukvård och skola.

Regeringen bedriver ett omfattande arbete med att stärka och utveckla det brottsbekämpande och brottsförebyggande arbetet. Vi har hittills nått halvvägs till målet om 10 000 fler anställda vid Polismyndigheten, vilket skapar väsentligt bättre förutsättningar för en ökad polisiär närvaro lokalt. Vi har skärpt straffen för en lång rad brott, bland annat grovt rån, och gett myndigheterna nya brottsbekämpande verktyg. Regeringens brottsföre-

byggande satsning skapar även förutsättningar för ett långsiktigt brottsförebyggande arbete i hela samhället.

Hösten 2019 presenterade regeringen 34-punktsprogrammet, det största paketet mot gängkriminalitet i Sverige någonsin, med åtgärder på både kort och lång sikt. Nu pågår ett intensivt arbete för att genomföra programmet, som även förbättrar förutsättningarna för arbete mot annan brottslighet.

Flera av åtgärderna i 34-punktsprogrammet riktas helt eller delvis mot unga lagöverträdare. Det handlar exempelvis om förbättrade utredningsåtgärder när barn misstänks för brott, ökade möjligheter för socialtjänsten att ingripa och ytterligare resurser till LVU-placeringar. 34-punktsprogrammet innehåller även flera straffrättsliga åtgärder som är relevanta när vi talar om rån, exempelvis införandet av påföljden ungdomsövervakning, där den unge som utgångspunkt ska få så kallad helg-hemarrest, ett förbud att lämna bostaden under helgkvällar och helgnätter.

Regeringen har också remitterat ett förslag om att slopa ungdomsreduktionen för unga myndiga vid brott med minimistraff ett års fängelse eller mer. Detta omfattar även rån och innebär att straffet kommer att fördubblas för en 18-åring som döms för ett sådant brott.

Enligt regeringen är det mycket viktigt att barn och unga som är i riskzonen för att dras in i kriminalitet eller missbruk får nödvändiga stödinsatser. På regeringens uppdrag pågår ett utvecklingsarbete kring tidiga och samordnade insatser och en förbättrad samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Inom ramen för 34-punktsprogrammet har arbetet utvidgats till att även omfatta särskilda och riktade insatser mot riskgrupper bland barn och unga i socialt utsatta områden. Vidare utreds frågan om skärpta straff för dem som involverar unga i kriminalitet.

De som drabbats av brott måste få hjälp och stöd. Regeringen har genomfört en omfattande satsning på samhällets brottsofferstödjande organisationer. Regeringen har också förbättrat möjligheterna för brottsoffer och vittnen att delta i rättegångar genom videokonferens. I en pågående utredning behandlas bland annat frågor om vittneskydd och vittnesstöd.

Enligt regeringen är en bred och utbyggd välfärd grunden för ett väl fungerande samhälle. I arbetet för ökad trygghet och minskad brottslighet är skattefinansierade verksamheter som rättsväsen, socialtjänst och skola centrala. Regeringen prioriterar mer medel till välfärden, inte mindre. Inte minst behöver verksamheter som bidrar till det brottsbekämpande och brottsförebyggande arbetet vara i fokus.

Brå publicerade i slutet av 2021 rapporten Ungdomsrån – en kartläggning av nuläge och utveckling (2021:19). Enligt rapporten (s. 10 f.) har både antalet anmälda rån mot personer under 18 år, och den självrapporterade utsattheten för rån bland ungdomar, ökat under senare år. År 2008 anmäldes 1 541 rån mot person under 18 år, vilket motsvarar 80 rån per 100 000 invånare under 18 år. Antalet anmälda rån mot personer under 18 år minskade mellan 2009 och 2013, för att sedan ligga på en relativt jämn nivå fram till 2016. Därefter ökade antalet anmälda rån kraftigt. År 2019 anmäldes 2 489 rån vilket motsvarar 114 rån per 100 000 invånare. År 2020 minskade antalet anmälda rån till motsvarande 100 rån per 100 000 invånare under 18 år. Enligt rapporten är ökningen av ungdomsrånen under senare år särskilt tydlig i storstäder och storstadsnära kommuner, där antalet anmälda rån mot person

under 18 år gått från 86 rån per 100 000 invånare 2016 till 186 rån per 100 000 invånare 2019. Studerar man däremot den relativa utvecklingen sedan 2008 har ökningen varit störst i mindre städer/tätorter och i landsbygdskommuner där de anmälda ungdomsrånen per 100 000 invånare 2019 var dubbelt så många som 2008.

Av rapporten framgår vidare (s. 11 f.) att även de självrapporteringsstudier som Brå regelbundet genomför visar att personrån bland unga ökat under senare år. I Nationella trygghetsundersökningen (NTU) uppgav 3,3 procent av ungdomarna i åldersgruppen 16–19 år att de utsatts för rån 2019 jämfört med 1,5 procent 2016. I Skolundersökningen om brott (SUB) uppgav 2,8 procent av eleverna i årskurs nio 2019 att de utsatts för rån, jämfört med 2,4 procent 2015. Även Stockholmsenkäten visar på en ökad självrapporterad utsatthet för rån bland ungdomar.

Enligt rapporten talar den senaste tidens relativt kraftiga ökning av både antalet anmälda rån och ungdomars självrapporterade utsatthet för rån för att det i huvudsak handlar om en faktisk ökning av ungdomsrånen och inte en förändring i anmälningsbenägenheten. Självrapporteringsstudierna visar att ökningen av utsatthet för rån framför allt gäller pojkar.

Vidare uppges i rapporten att sammansättningen av vilka ungdomar som uppger att de utsatts för rån har förändrats. I SUB har andelen utsatta elever ökat bland dem vars båda föräldrar har universitetsutbildning, bland dem vars båda föräldrarna har arbete samt bland dem som kommer från familjer som inte har svaga ekonomiska resurser. Samtidigt har andelen utsatta minskat bland de elever där minst en förälder inte har universitetsutbildning, bland dem där minst en förälder saknar arbete och bland de som kommer från familjer med svaga ekonomiska resurser. Fortfarande är dock andelen som uppger att de utsatts för rån störst bland de elever som kommer från familjer med svaga ekonomiska resurser. I både SUB och NTU ser man en ökning sedan 2015/16 av andelen unga med svensk bakgrund som anger att de utsatts för rån det senaste året. När det gäller unga med utländsk bakgrund varierar andelen mer mellan åren, vilket gör det svårt att bedöma om det finns någon trend i utvecklingen. När det kommer till utsattheten totalt sett utifrån svensk respektive utländsk bakgrund skiljer sig resultaten åt i de båda undersökningarna. I SUB är andelen som angett att de utsatts för rån fortfarande större bland elever med utländsk bakgrund än bland elever med svensk bakgrund, även om skillnaden har minskat. I NTU är förhållandet det omvända; sedan 2018 är den andel som uppger att de utsatts för rån större bland ungdomarna med svensk bakgrund än bland ungdomarna med utländsk bakgrund.

Av rapporten framgår vidare (s. 13 f.) att majoriteten av alla som misstänks för ungdomsrån är pojkar. Andelen misstänkta flickor har dock ökat, från 4 till 8 procent under perioden 2015–2019. Antalet unga misstänkta har ökat sedan 2016 i samtliga åldrar, men den största ökningen står de som är 15 år och 16 år för. Två tredjedelar av de misstänkta 2015–2019 har utländsk bakgrund. När det gäller målsägarna är fördelningen den omvända – omkring tre fjärdedelar

(77 procent) har svensk bakgrund. Resultatet visar också att nästan var fjärde misstänkt har varit misstänkt för fler än ett ungdomsrån under perioden 2015–2019. Vidare begås ungefär hälften av alla ungdomsrån (där det finns en misstänkt) av en person som blivit misstänkt för rån mer än en gång. Jämfört med de ungdomar som utsätts för rån bor de misstänkta ungdomarna oftare i områden med låg socioekonomisk status. I dessa bostadsområden är andelen med utländsk bakgrund i genomsnitt större än där den som rånas bor. Likaså är andelen som bor i hyreshus och andelen med låg ekonomisk standard större. Vidare är andelen förvärvsarbetande och andelen med eftergymnasial utbildning mindre.

När det gäller maktutövning eller förnedringsinslag i ungdomsrånen uppges i rapporten (s. 15) att sådana inslag förekommer i drygt en tredjedel av förundersökningarna när de misstänkta för rånet är enbart pojkar. Vid en jämförelse mellan åren 2015 och 2019 framkommer att andelen ungdomsrån med maktutövning och förnedringsinslag inte har ökat under perioden, snarare tyder resultaten på en minskning. I förundersökningar med minst en misstänkt flicka förekommer maktutövning och förnedringsinslag i ungefär två tredjedelar av fallen.

Tidigare riksdagsbehandling

Drogtester av barn under 15 år

Riksdagen tillkännagav i februari 2018 för regeringen att möjligheten att drogtesta barn under 15 år bör utvärderas i syfte att säkerställa att sådana tester kan genomföras i tillräcklig omfattning (bet. 2017/18:JuU18, rskr. 2017/18:175). Utskottet ansåg att det fanns anledning att titta närmare på bestämmelsen i 36 b § LUL om drogtester av barn under 15 år och dess tillämpning. Enligt utskottet borde fler barn drogtestas vid misstanke om brott för att samhället ska kunna fånga upp dem i ett tidigt skede i missbruket. Av den utvärdering som Brå genomfört framgick dock att möjligheterna inte utnyttjats särskilt ofta och att vissa poliser dessutom avstod från att drogtesta barn på grund av osäkerhet om lagens innebörd. Enligt utskottets mening fanns det därför anledning att utvärdera bestämmelsen för att säkerställa att sådana tester skulle kunna genomföras i tillräcklig omfattning.

Regeringen ansåg att tillkännagivandet var slutbehandlat genom det uppdrag som gavs till den tillsatta utredningen om att se över regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott (dir. 2019:103). Riksdagen delade dock inte denna uppfattning, och tillkännagivandet står därför åter som öppet (skr. 2021/22:75 s. 56).

Utskottet föreslog förra året ett nytt tillkännagivande till regeringen om drogtester av barn under 15 år med samma innebörd som tillkännagivandet från 2018 (2020/21:JuU28, s. 16 f.). Utskottet anförde att frågan var föremål för utredning och att regeringen utan onödigt dröjsmål borde återkomma till riksdagen med förslag till förtydligad lagstiftning. Ledamöterna från Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet reserverade sig

mot förslaget och ansåg att riksdagen inte skulle göra något sådant tillkännagivande. Riksdagen biföll reservationen (prot. 2020/21:143 § 9).

Brottsförebyggande arbete

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare behandlat motionsyrkanden om brottsförebyggande insatser för unga. Vid beredningen av yrkanden från allmänna motionstiden 2019/20 avstyrkte utskottet ett yrkande om att ge en utredare i uppdrag att ge förslag på lämpliga brottsförebyggande åtgärder och anpassat verkställighetsinnehåll för den nya grupp unga vuxna från socialt utsatta områden som allt oftare förekommer på de svenska anstalterna. Utskottet avstyrkte även ett yrkande om förstärkt stöd till unga som vill lämna destruktiva grupper och sammanhang och ett yrkande om åtgärder för att motverka ungdomsbrottsligheten, bl.a. genom tidiga förebyggande insatser (2019/20:JuU30 s. 8 f.). Utskottet anförde att det på flera håll i samhället arbetas med brottsförebyggande åtgärder, t.ex. genom det nationella brottsförebyggande programmet. Vidare konstaterade utskottet att regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att utreda och lämna förslag om hur kommunerna kan få ett lagstadgat ansvar för det brottsförebyggande arbetet (dir. 2019:94) samt att Socialstyrelsen, som en del i regeringens särskilda åtgärder mot gängkriminalitet, hade fått i uppdrag att ta fram förslag på ökade möjligheter till öppna insatser utan samtycke, s.k. mellantvång. Dessutom pågick ett arbete med att ta fram ett nationellt avhopparprogram. Slutligen noterade utskottet att Kriminalvården genom projekt Unga även hade fått en plattform för att fortsätta med utvecklingsarbete för unga inom Kriminalvården. Mot denna bakgrund fann utskottet inte anledning att göra någon annan bedömning än tidigare i dessa frågor. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:177).

I april 2021 tillkännagav riksdagen att ett nationellt kunskapscentrum och ett s.k. no entry-program för unga bör inrättas (bet. 2020/21:JuU17, rskr. 2020/21:240). Utskottet anförde att samhället har mycket att vinna på att förebygga brott, inte minst bland barn och unga. Som ett led i ett bättre brottsförebyggande arbete, och för att sprida kunskap om forskning och beprövande metoder för att förebygga brott, ansåg utskottet att regeringen borde se över möjligheterna att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för brottsförebyggande arbete. Centrumet borde arbeta specifikt med insatser för brottsprevention och fungera som ett stöd till kommunerna när gäller arbetet med unga i riskzonen. Vidare borde kunskapscentrumet få i uppdrag att ta fram ett nationellt no entry-program för unga. Syftet med ett sådant program är att samla flera aktörer (t.ex. föräldrar och andra vuxna i den unges närhet, skola och relevanta myndigheter) och gemensamt arbeta för att stoppa den unges påbörjade kriminella karriär. Regeringen uppger (skr. 2021/22:75 s. 187 f.) att ett arbete har inletts med att överväga vilka åtgärder som bör vidtas med anledning av tillkännagivandet samt att den avser att återkomma till riksdagen i budgetpropositionen för 2023. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat

I juni 2021 avstyrkte utskottet ett yrkande om att tillsätta en utredning som ser över brottsförebyggande insatser och ansvarsfördelningen av dessa insatser mellan stat och kommun (bet. 2020/21:JuU28 s. 16 f.). Utskottet anförde att arbete inom området redan pågår på flera håll i samhället, att riksdagen i april samma år tillkännagett för regeringen att ett nationellt kunskapscentrum ska inrättas och att utredningen som ska lämna förslag på hur kommunerna kan få ett lagstadgat ansvar för det brottsförebyggande arbetet (dir. 2019:94) inom kort skulle redovisas. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:396).

Ungdomsrån

I betänkande 2020/21:JuU28 föreslog utskottet även ett tillkännagivande om en kartläggning och analys av ungdomsrån. Utskottet anförde följande:

Rånen mot unga har ökat under senare år, och alltför många av brotten förblir ouppklarade. Brotten sätter djupa spår hos dem som drabbas, och samhället behöver mycket tydligare markera mot den här brottsligheten. Ett problem är att det saknas tillräcklig kunskap om vad ökningen beror på. Det finns därför anledning att göra en bred kartläggning av personrånen. En sådan kartläggning bör undersöka brottslighetens karaktär, vilka som begår brotten, vilka som är brottsoffer och vad brotten får för konsekvenser för dem som drabbas. Förekomsten av och orsaken till förnedrande behandling av brottsoffret i samband med rånen bör också granskas och analyseras inom ramen för kartläggningen. Utredningen ska kunna ligga till grund för såväl förändrad lagstiftning som informationsinsatser och andra åtgärder för att förebygga framtida brott.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:396). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75 s. 126).

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan föreslog utskottet förra året ett tillkännagivande till regeringen om att fler barn under 15 år bör drogtestas vid misstanke om narkotikabruk för att fånga upp dem i ett tidigt skede i missbruket. På så sätt kan rätt behandling påbörjas snabbare och risken för ytterligare kriminalitet motverkas. Det är därför positivt att ett utredningsförslag om hur reglerna för när polisen får drogtesta barn under 15 år kan förenklas nu bereds i Regeringskansliet. För att säkerställa att regeringen så snart det är möjligt återkommer till riksdagen med ett förslag bör riksdagen göra ett tillkännagivande om detta. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:2508 (SD) yrkande 4 och 2021/22:3975 (L) yrkande 29.

I betänkandet Kommuner mot brott (SOU 2021:49) som redovisades i somras föreslås bl.a. att kommunerna ska kartlägga brottsligheten i sina områden och ta ansvar för samordningen av det brottsförebyggande arbetet. Som framgår ovan bereds förslagen för närvarande och regeringen avser att i höst besluta om en proposition. Utskottet anser därför inte att det behövs ett sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågar i motion 2021/22:3579 (C) yrkande 11.

Våren 2021 tillkännagav riksdagen för regeringen att en utredning bör tillsättas med uppdrag att ta ett samlat grepp om gruppen unga kriminella och lämna förslag om såväl lämpliga brottsförebyggande åtgärder som verkställighetens innehåll särskilt anpassat för denna grupp. Riksdagen tillkännagav vid samma tillfälle också att regeringen bör se över möjligheterna att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för brottsförebyggande arbete som bör få i uppdrag att ta fram ett nationellt no entry-program för unga. Som framgår ovan pågår arbete på området och utskottet anser inte att det finns skäl att på nytt rikta tillkännagivanden till regeringen om detta. Motionerna 2021/22:3779 (M) yrkande 2 samt 2021/22:3784 (M) yrkandena 4 och 5 avstyrks.

Brås undersökning om brottsligheten i skolorna publiceras nästa gång i höst. Utskottet anser inte att det har framkommit tillräckliga skäl för att göra ett sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågar i motion 2021/22:3990 (M) yrkande 15. Motionsyrkandet avstyrks.

Som framgår ovan tillkännagav riksdagen våren 2021 att en bred kartläggning av personrånen bör göras. Rånen mot unga har ökat under senare år, och många av brotten förblir ouppklarade. Brotten sätter djupa spår hos dem som drabbas, och samhället behöver mycket tydligare markera mot den här brottsligheten. Ett problem är att det saknas tillräcklig kunskap om vad ökningen beror på. Det finns därför anledning att göra en bred kartläggning av personrånen. En sådan kartläggning bör undersöka brottslighetens karaktär, vilka som begår brotten, vilka som är brottsoffer och vad brotten får för konsekvenser för dem som drabbas. Förekomsten av och orsaken till förnedrande behandling av brottsoffret i samband med rånen bör också granskas och analyseras inom ramen för kartläggningen. Utredningen ska kunna ligga till grund för såväl förändrad lagstiftning som informationsinsatser och andra åtgärder för att förebygga framtida brott. Det är därför positivt att Brå har genomfört en kartläggning av ungdomsrånen. Utskottet efterfrågar dock en bredare utredning som tydligare analyserar orsaker till ökningen av ungdomsrånen.

Ofta är de som begår rån mot unga själva också mycket unga. Vid den här typen av mycket allvarlig brottslighet är det viktigt med en tydlig markering från samhällets sida att vi ser allvarligt på brotten. Samtidigt är det viktigt med verkningfulla åtgärder som stärker tryggheten hos ungdomar som oroar sig för att bli rånade. Situationen kräver flera åtgärder för att alla ska vara trygga. Utskottet anser att minimistraffet för rån av normalgraden bör höjas till lägst ett år och sex månader samt att alla rån med förnedrande inslag ska bedömas som grova rån och leda till minst fem års fängelse.

Vad utskottet nu anfört om skärpta straff och om kartläggning av ungdomsrån bör riksdagen ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:3218 (C) yrkande 13 samt 2021/22:3784 (M) yrkandena 21 och 22.

Handläggningen av brott som begås av unga

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om utredning av brott som begås av barn under 15 år och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ökad användning av bevistalan och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ungdomsdomstolar och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om målsägandebitråde när ett barn under 15 år misstänks för brott, strafföreläggande om ungdomstjänst och snabbare lagföring.

Jämför reservation 11 (S, C, V), 12 (L), 13 (M, KD, L), 14 (L), 15 (KD, L) och 16 (S, C, V, MP) samt särskilt yttrande 1 (S).

Motionerna

Utredning av brott som begåtts av barn under 15 år

Adam Marttinen m.fl. (SD) begär i kommittémotion 2021/22:2508 yrkande 5 att fler brott som begås av barn under 15 år ska utredas. Ett liknande yrkande återfinns i kommittémotion 2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 28 där motionärerna bl.a. anför att brott som begås av minderåriga som huvudregel ska utredas. Syftet är visa på allvaret i att mycket unga personer begår brott.

Bevistalan

I kommittémotion 2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 29 anför motionärerna att de vill att regeringen skyndsamt följer upp frågan om bevistalan så att åklagaren kan väcka bevistalan efter eget beslut. Detta bör vara regel vid fall av dödligt våld och vid grova sexualbrott. Ett liknande yrkande framställs i kommittémotion 2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 36.

Målsägandebitråde när ett barn under 15 år misstänks för brott

I kommittémotion 2021/22:3778 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 21 anför motionärerna att det bör införas en rätt för brottsoffer att få ett målsägandebitråde även när den som misstänks för brottet är under 15 år.

Strafföreläggande om ungdomstjänst

I kommittémotion 2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 53 efterfrågas en möjlighet för åklagare att genom strafföreläggande föreskriva kortare ungdomstjänst för ringa brott.

Snabbare lagföring

Johan Pehrson m.fl. (L) begär i kommittémotion 2021/22:3975 yrkande 32 att det ska vidtas åtgärder för att förkorta handläggningstiderna såväl inom polis- och åklagarväsendet som inom domstolarna när den misstänkte eller brottsoffret är en ung person. I yrkande 33 begärs ett tillkännagivande om att försöket med snabbare lagföring av vissa brott ska permanentas. Motionärerna anför att utredningen Ett permanent snabbförfarande i brottmål och andra åtgärder för en snabbare lagföring av brott redovisades 2021 och att regeringen skyndsamt bör ta fram de författningsförslag som behövs.

Ungdomsdomstolar

Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) begär i kommittémotion 2021/22:3424 yrkande 38 att särskilda ungdomsdomstolar ska inrättas för att döma i LVU-mål och mål där barn och ungdomar under 18 år är åtalade för brott. Liknande förslag framställs i kommittémotionerna 2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 18 samt 2021/22:4192 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 4 och 5. I yrkande 6 begärs att ungdomsdomstolarna ska få en jourfunktion.

Bakgrund

Gällande rätt

Skyndsamhetskravet

Av 4 § LUL framgår det att en förundersökning som gäller den som inte har fyllt 18 år och brott som kan ge fängelse ska bedrivas med en särskild skyndsamhet. Förundersökningen ska avslutas och beslut i åtalsfrågan fattas så snart det är möjligt och senast inom sex veckor från dagen för delgivning av brottsmisstanke. Denna tidsfrist får endast överskridas om det är nödvändigt med hänsyn till att den misstänkte ska delta i medling enligt lagen (2002:445) om medling med anledning av brott eller med hänsyn till utredningens art eller andra särskilda omständigheter.

Mål i domstol där den tilltalade inte har fyllt 21 år ska alltid behandlas skyndsamt. Om allmänt åtal väcks mot den som inte har fyllt 18 år för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i mer än sex månader, ska de tidsfrister iakttas som är föreskrivna för åtgärder i mål där den tilltalade är häktad. Det innebär bl.a. att huvudförhandling i tingsrätt ska hållas inom två veckor från det att stämningsansökan inkom till rätten. Fristen får överskridas endast i vissa situationer.

Om någon som inte har fyllt 18 år är skäligen misstänkt för ett brott ska vårdnadshavaren eller någon annan som ansvarar för den unges vård och fostran omedelbart underrättas och kallas till förhör som hålls med den unge (5 §). En företrädare för socialtjänsten ska enligt 7 §, om det är möjligt och det kan ske utan men för utredningen, närvara vid förhör med den som inte har fyllt 18 år och som är misstänkt för ett brott som kan ge fängelse.

I 29 § anges att ett mål mot den som inte har fyllt 21 år alltid ska behandlas skyndsamt.

Utredning av brott

Av 31 § första stycket LUL framgår det att när någon kan misstänkas för att före 15 års ålder ha begått ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år eller ett straffbelagt försök, en straffbelagd förberedelse eller en straffbelagd stämpling till ett sådant brott, ska en utredning om brottet inledas, om inte särskilda skäl talar emot det (presumptionsregeln). Enligt 31 § andra stycket får på begäran av socialnämnden en utredning om brott även inledas i andra fall när det gäller någon som inte har fyllt 15 år, om socialnämnden bedömer att utredningen kan antas ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för den unge. Enligt tredje stycket i samma bestämmelse får en sådan utredning också inledas om det

1. behövs för att klarlägga om någon som har fyllt 15 år har tagit del i brottet
2. behövs för att efterforska gods som man har kommit åt genom brottet eller som kan bli föremål för förverkande eller
3. av andra skäl är av särskild betydelse med hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse.

Bevistalan

Om någon misstänks för att ha begått ett brott före 15 års ålder får åklagaren enligt 38 § LUL begära prövning hos domstol av om den unge har begått brottet eller inte (bevistalan). Det får bara göras om det krävs ur allmän synpunkt, efter framställning av socialnämnden, Socialstyrelsen eller vårdnadshavarna för den unge. Do-stolens avgörande sker genom dom i vilken ska anges om domstolen funnit att det har blivit utrett att barnet har begått brottet eller om så inte är fallet.

Målsägandebitråde

Enligt 1 § lagen (1988:609) om målsägandebitråde ska när en förundersökning har inletts eller återupptagits ett särskilt biträde för målsäganden (målsägandebitråde) förordnas i mål om

- sexualbrott, om det inte är uppenbart att målsäganden saknar behov av ett sådant biträde
- brott mot liv eller hälsa eller brott mot frihet och frid, på vilket fängelse kan följa, eller om brottet rör rån eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, om det med hänsyn till målsägandens personliga relation

till den misstänkte eller andra omständigheter kan antas att målsäganden har behov av ett sådant biträde

- annat brott på vilket fängelse kan följa, om det med hänsyn till målsägandens personliga förhållanden och övriga omständigheter kan antas att målsäganden har ett särskilt starkt behov av ett sådant biträde.

Den grundläggande förutsättningen för att ett målsägandebiträde ska kunna förordnas är att en förundersökning har inletts. För brott som ett barn har begått före 15 års ålder får barnet enligt 1 kap. 6 § brottsbalken inte dömas till påföljd. Någon förundersökning om brottet kan inte genomföras eftersom en sådan åtgärd enligt 23 kap. 1 § RB förutsätter ett brott som kan lagföras. I stället tillämpas reglerna i 31 § LUL.

Strafföreläggande om ungdomstjänst

De allmänna förutsättningarna för när ungdomstjänst får dömas ut regleras i 32 kap. 2 § brottsbalken. Den som är under 21 år och som begått brott får dömas till ungdomstjänst om påföljden är lämplig med hänsyn till hans eller hennes person och övriga omständigheter. Den som döms till ungdomstjänst ska åläggas att utföra oavlönat arbete och delta i annan särskilt anordnad verksamhet i lägst 20 och högst 150 timmar. Den som är över 18 år får dömas till ungdomstjänst endast om det finns särskilda skäl för det.

Rätten får döma till ungdomstjänst om påföljden kan anses tillräckligt ingripande med hänsyn till brottslighetens straffvärde och den unges tidigare brottslighet och det inte finns skäl för att döma till ungdomsvård. I valet mellan ungdomstjänst och böter ska ungdomstjänst väljas om den påföljden inte är alltför ingripande.

Innan en åklagare fattar beslut i åtalsfrågan för den som misstänks för att ha begått ett brott innan han eller hon fyllt 18 år ska åklagaren i regel begära in ett yttrande från socialnämnden. Ett sådant yttrande ska bl.a. innehålla en bedömning av om ungdomstjänst är en lämplig påföljd (11 § LUL).

Bestämmelser om strafföreläggande finns främst i 48 kap. rättegångsbalken. Enligt 2 § innebär ett strafföreläggande att den misstänkte föreläggs ett bötesstraff efter vad åklagaren anser att brottet bör leda till. Avsikten är att den misstänkte ska godkänna detta omedelbart eller inom viss tid. Ett strafföreläggande får enligt 4 § även avse villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter, om det är uppenbart att rätten skulle döma till sådan påföljd. Detta gäller dock inte för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt 18 år eller om det finns anledning att förena den villkorliga domen med en föreskrift om samhällstjänst. Av 5 a § framgår att ett strafföreläggande också får omfatta ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet.

Av 15 § LUL framgår att strafföreläggande får utfärdas när det kan antas att den unge – om åtal hade väckts – skulle ha dömts endast till böter. Åklagaren ska i detta sammanhang beakta de särskilda regler enligt vilka rätten kan döma till lindrigare straff än det är föreskrivet för ett brott som har begåtts av någon som inte har fyllt 18 år.

Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott

Regeringen beslutade den 19 december 2019 att en särskild utredare skulle se över regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott (dir. 2019:103). Utredaren skulle bl.a.

- analysera om de särskilda bestämmelser som rör utredningar om brott som barn under 15 år misstänks ha begått är ändamålsenliga och om de tillämpas på avsett sätt
- se över systemet med bevistalan och ta ställning till om även åklagare bör kunna initiera en bevistalan
- analysera om bestämmelserna om förhör med barn under 18 år som misstänks för brott är ändamålsenliga
- lämna förslag på de författningsändringar och andra åtgärder som bedöms nödvändiga.

I uppdraget ingick även att utreda om det ska vara möjligt att förordna ett juridiskt biträde för brottsoffret när ett barn under 15 år misstänks för brott.

I januari 2022 redovisades betänkandet Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1). I betänkandet konstateras inledningsvis (s. 18 f.) att presumtionsregeln i 31 § första stycket LUL förefaller tillämpas på avsett sätt. Brottsmisstankar som faller inom presumtionsregelns tillämpningsområde utreds i mycket stor utsträckning och det föreslås därför inte någon förändring i den delen. När det gäller andra stycket, dvs. socialnämndens möjlighet att initiera en § 31-utredning, har utredningen funnit att den inte tillämpas på avsett sätt och att skälet till det är bristande kunskap om innebörden av bestämmelsen. Det föreslås därför att kunskapshöjande åtgärder ska vidtas. När det gäller 31 § tredje stycket LUL är slutsatsen att de två första punkterna har fått avsedd tillämpning men att det mycket sällan inleds utredningar med stöd av tredje punkten i stycket. I betänkandet föreslås därför att utformningen av punkten ska bli mindre restriktiv på så sätt att en utredning ska få inledas om det är påkallat, i stället för av särskild betydelse, med hänsyn till allmänna eller enskilda intressen.

Vidare föreslås (s. 20 f.) att möjligheten att föra bevistalan ska utvidgas. Bestämmelserna om bevistalan föreslås ändras så att när en § 31-utredning har slutförts om ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fem år, ska åklagare begära prövning i domstol av frågan om den misstänkte har begått brottet. Bevistalan ska även få föras i fråga om annat brott, om det finns synnerliga skäl för detta. Om särskilda skäl talar emot det, ska bevistalan dock inte väckas. Genom förslaget får åklagaren en rätt att på eget initiativ väcka bevistalan och ska således inte, som i dag, vara beroende av att socialnämnden, Socialstyrelsen eller barnets vårdnadshavare initierar en sådan talan. Socialnämnden föreslås även fortsättningsvis ha rätt att göra framställan hos åklagare om att en bevistalan ska väckas, medan barnets vårdnadshavare inte längre ska ha motsvarande framställningsrätt. Det föreslås också att åklagare ska kunna ansöka om att en bevistaledom ska kunna undanröjas om det i efterhand visar sig att en gärningsperson var straffmyndig

vid gärningstillfället. Även bestämmelserna om resning ska kunna tillämpas i fråga om en beivstaledom.

I betänkandet föreslås vidare (s. 23 f.) att målsägandens rätt till ett målsägandebiträde enligt lagen (1988:609) om målsägandebiträde respektive till en särskild företrädare för barn enligt lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn ska gälla även vid § 31-utredningar.

Slutligen föreslås (s. 25), för de barn som har fyllt 15 år, en möjlighet för åklagare att genom strafföreläggande förordna om ungdomstjänst för brott som barnen begått innan de fyllt 18 år. Syftet är att öka möjligheten till snabb och effektiv lagföring.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Betänkandet är på remiss och remissvaren ska lämnats in senast den 2 maj 2022.

Snabbförfarande i brottmål

Det har sedan 2018 bedrivits försöksverksamhet med snabbare lagföring av enklare brott som t.ex. trafikbrott, tillgreppsbrott och narkotikabrott. Från början bedrevs verksamheten enbart i tre lokalpolisområden i Stockholm men den har sedan successivt byggts ut till hela landet. Målsättningen var i ett första steg att brott skulle kunna utredas och lagföras inom cirka tio veckor från polisens ingripande och i ett andra steg inom cirka två till sex veckor.

I januari 2020 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda ett permanent snabbförfarande i brottmål och andra åtgärder för en snabbare lagföring av brott (dir. 2020:6). Utredningen presenterade i juni 2021 betänkandet Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål (SOU 2021:46) i vilket det bl.a. föreslås att försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål ska bli permanent och att lagändringarna som behöver göras för att det ska bli möjligt ska träda i kraft den 1 januari 2023. Regeringen avser att lämna en proposition till riksdagen senast i september 2022.

Snabbförfarande för unga lagöverträdare

Parallellt med försöksverksamheten för vuxna lagöverträdare har det bedrivits en försöksverksamhet med snabbare lagföring för lagöverträdare under 18 år. Försöksverksamheten inleddes i januari 2019 i norra Stockholm.

I betänkandet SOU 2021:46 anges (s. 35) att arbetsmetoden i försöksverksamheten för unga har vissa likheter med vuxenförfarandet men är anpassat till lagföringsprocessen för unga. I förfarandet för unga lagöverträdare har varken tillgänglighetsdelgivning eller strafföreläggandefullmakter använts. I stället har fokus legat på polisens samverkan med socialtjänsten och att snabbt inleda brottsutredningen och hålla förhör med den unge.

Utredaren konstaterar att underlaget i försöksverksamheten hittills har varit begränsat och föreslår därför att försöksverksamheten förlängs för att senare kunna införas permanent. Det föreslås vidare att den avgränsning av de brottstyper som handläggs i snabbförfarandet breddas. I dag ingår samtliga

ingripandebrott som polisen utreder utan medverkan från åklagare, t.ex. trafikbrott, narkotikabrott, tillgreppsbrott och vissa våldsbrott. I förfarandet har dock i stort sett endast mer lindriga brott handlagts.

Det föreslås att brott mot person, t.ex. allvarliga vålds- och tillgreppsbrott som rån, ska ingå i förfarandet. Det ska också vara möjligt att utreda dessa brott i förfarandet även om polisen inte direkt anträffar gärningspersonen på brottsplatsen under förutsättning att gärningspersonen är utpekad av t.ex. brottsoffret eller ett vittne eller om det finns förutsättningar att snabbt identifiera den misstänkte på annat sätt.

Regeringen beslutade i februari 2022 att myndigheterna ska bygga ut försöksverksamheten till hela polisregion Stockholm under 2022. Verksamheten ska fortsätta efter den 31 december 2022. Den utbyggda och fortsatta försöksverksamheten ska pågå t.o.m. den 31 december 2024 och genomföras med utgångspunkt i förslagen i SOU 2021:46 (Ju2022/00421, Ju2013/04256, Ju2021/02458 [delvis]).

Tidigare riksdagsbehandling

Utredning av brott som begåtts av barn under 15 år

I februari 2018 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att ta initiativ till en översyn av vilka ytterligare åtgärder som krävs för att fler brott som har begåtts av barn under 15 år ska utredas (bet. 2017/18:JuU18, rskr. 2017/18:175). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75 s. 57).

Utskottet har därefter vid två tillfällen avstyrkt liknande motionsyrkanden, senast i betänkande 2020/21:JuU28 (s. 34 f.), med hänvisning till att det saknas skäl att föregripa beredningen av den utredning som tillsatts för att se över bl.a. den frågan.

Bevistalan

Våren 2019 föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att se över systemet med bevistalan (bet. 2018/19:JuU15). Utskottet ansåg att det bl.a. bör övervägas om åklagare i ökad utsträckning själva ska kunna avgöra om en bevistalan ska väckas. Utskottet anförde att om en förundersökning leder fram till att ett barn under 15 år misstänks för ett mycket allvarligt brott, t.ex. att ha dödat en annan människa, bör detta alltid prövas i domstol genom bevistalan. Det handlar både om att gå till botten med brottslighet och ge brottsoffer upprättelse. Barn ska inte straffas, men barn ska inte heller berövas chansen att bli rentvådda från felaktiga misstankar om mycket grova brott (s. 22). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2018/19:170).

I förra årets betänkande om unga lagöverträdare (bet. 2020/21:JuU28) föreslog utskottet ett nytt tillkännagivande om bevistalan (s. 34 f.). Utskottet anförde följande:

Som framgår ovan riktade riksdagen på förslag av utskottet våren 2019 ett tillkännagivande till regeringen om att se över systemet med bevistalan.

Utskottet vidhåller att systemet bör ses över. Utskottet anser att man bör överväga om åklagare ska ha möjlighet att själva avgöra om en bevistalan ska väckas. Därutöver bör enligt utskottets mening bevistalan regelmässigt också väckas i de fall ett barn under 15 år misstänks för ett mycket allvarligt brott, t.ex. dödligt våld. Det handlar både om att ge brottsoffer upprättelse och att få händelsen utredd eftersom den som misstänks för gärningen kan ha ett starkt intresse av att bli rentvådd från felaktiga misstankar. Utskottet anser att regeringen snarast ska återkomma till riksdagen med lagförslag som gör att bevistalan blir aktuell i fler fall. Utskottet föreslår därför att riksdagen tillkännager vad utskottet här anför.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:396).

Tillkännagivandena är inte slutbehandlade (skr. 2021/22:75 s. 57 och 126 f.).

Målsägandebitråde när ett barn under 15 år misstänks för brott

I mars 2020 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om målsägandebitråde vid brott som begåtts av barn under 15 år (bet. 2019/20:JuU30, rskr. 2019/20:177). Utskottet ansåg att det var positivt att regeringen hade tillsatt en utredning i syfte att utreda om det ska vara möjligt att förordna ett juridiskt biträde för brottsoffer när ett barn under 15 år misstänks för brott. Utskottet menade vidare att det var viktigt att detta arbete leder fram till ett förslag som även i de fall där gärningspersonen är under 15 år ger brottsoffer tillgång till ett stöd motsvarande det som ett målsägandebitråde innebär och föreslog därför ett tillkännagivande i frågan. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75 s. 85).

Strafföreläggande om ungdomstjänst

I mars 2018 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att det ska vara möjligt för åklagare att genom strafföreläggande besluta om kortare ungdomstjänst för ringa brott (bet. 2017/18:JuU18, rskr. 2017/18:175). Utskottet anförde följande (s. 29 f.):

Utskottet anser att det är viktigt med en tidig och tydlig reaktion för att den unge ska förstå att brottsliga gärningar får konsekvenser. Fler unga än i dag bör enligt utskottets uppfattning dömas till ungdomstjänst och även fullgöra påföljden. För att underlätta detta bör man överväga att införa en möjlighet för åklagare att genom ett strafföreläggande besluta om kortare ungdomstjänst för ringa brott. På så sätt skulle reaktionen på brottet kunna komma snabbare och därmed för den unge få en tydligare koppling till brottet. Liksom i dag är det viktigt att en noggrann bedömning görs av om ungdomstjänst är en lämplig påföljd i det enskilda fallet.

Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75 s. 57).

Snabbare lagföring

I mars 2018 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om åtgärder för snabbare lagföring av brott begångna av unga (2017/18:JuU18, s. 18 f., rskr. 2017/18:175). Utskottet angav bl.a. att det finns ett särskilt intresse av en

snabb reaktion från rättsväsendet när det gäller ungdomar samt att en skyndsam handläggning gynnar både effektiviteten och rättssäkerheten i brottsbekämpningen.

I förra årets betänkande om unga lagöverträdare föreslog utskottet ett nytt tillkännagivande om snabbare lagföring (bet. 2020/21:JuU28 s. 34 f.). Utskottet anförde följande:

[...] mer måste göras för att korta tiden mellan brott och lagföring, särskilt i de fall ungdomar är inblandade. Under perioden 2018–2022 pågår ett försöksprojekt om snabbare lagföring för vissa brott. Därtill ska utredningen om ett permanent snabbförfarande i brottmål och andra åtgärder för en snabbare lagföring av brott (dir. 2020:6) redovisas den 15 juni 2021. Regeringen bör därefter skyndsamt ta fram de författningsförslag som behövs för att ungdomar som begår brott ska kunna lagföras snabbare.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:396).

Tillkännagivandena är inte slutbehandlade (skr. 2021/22:75 s. 57 f. och 127).

Ungdomsdomstolar

I mars 2020 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att det bör inrättas särskilda ungdomsdomstolar (bet. 2019/20:JuU30, rskr. 2019/20:177). Utskottet anförde att det är viktigt att reaktionen på ett brott som begås av en ung person är tydlig och snabb. För att säkerställa detta bör man enligt utskottet överväga att införa särskilda ungdomsdomstolar som ska döma i LVU-mål och i mål där barn och unga under 18 år är åtalade för brott. Domstolens handläggning ska vara snabb och personalen ska ha en hög och relevant kompetens.

I förra årets betänkande om unga lagöverträdare föreslog utskottet ett nytt tillkännagivande om ungdomsdomstolar och ett tillkännagivande om att ungdomsdomstolarna ska ha en jourfunktion (bet. 2019/20:JuU30 s. 34 f.). Utskottet anförde följande när det gäller jourdomstolar:

Som framgår ovan utreddes frågan om jourdomstolar i Snabbare lagföring (Ds 2018:9). Utredaren ansåg att jourdomstolar skulle öka domstolarna flexibilitet och kapacitet eftersom domstolsförhandlingar skulle kunna hållas även utanför ordinarie kontorstid. Utskottet delar denna bedömning. Därtill skulle jourdomstolar troligtvis också påverka handläggningstiderna för brottmål i positiv riktning och t.ex. bidra till snabbare upprättelse för brottsoffret eftersom tiden mellan den brottsliga gärningen och domen blir betydligt kortare. Detta är särskilt viktigt när det gäller unga förövare och brottsoffer och kan ses som en utveckling av det pågående arbetet med snabbare lagföring. Utskottet anser därför att ungdomsdomstolarna bör få en jourfunktion.

Ledamöterna från Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet reserverade sig mot förslaget om ungdomsdomstolar och ansåg att riksdagen inte skulle göra något sådant tillkännagivande. Riksdagen biföll reservationen (prot. 2020/21:143 § 9). När det gäller förslaget om jourdomstolar följde riksdagen dock utskottets förslag (rskr. 2020/21:396).

Tillkännagivandena är inte slutbehandlade (skr. 2021/22:75 s. 86 och 127).

Utskottets ställningstagande

Förutsättningarna för att förhindra ett liv i brottslighet är bättre ju tidigare de första insatserna sker. Ofta uteblir dock konsekvenserna för barn under 15 år som begår brott. Detta beror många gånger på att brotten, även grövre sådana, inte utreds. Utskottet anser att kunskapen hos socialsekreterarna om när utredningar får inledas mot misstänka gärningspersoner under 15 år bör förbättras och att lagstiftningen bör ses över så att det blir möjligt att utreda fler brott som begås av minderåriga. Utskottet välkomnar därför flera av de förslag som lämnas i betänkandet Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1) när det gäller utredningar om brott mot barn under 15 år. Det är dock viktigt att regeringen snarast vidtar åtgärder och lägger fram lagförslag som tillgodoser det anförda. För att säkerställa detta gör riksdagen ett tillkännagivande. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:2508 (SD) yrkande 5 och 2021/22:3975 (L) yrkande 28.

Riksdagen har även vid två tillfällen tidigare tillkännagett för regeringen att systemet med bevistalan bör ses över. Utskottet anser att åklagare själva ska ha möjlighet att avgöra om bevistalan ska väckas och att bevistalan regelmässigt ska väckas i de fall ett barn under 15 år misstänks för ett mycket allvarligt brott. Det är positivt att ett förslag med denna inriktning nu har presenterats i utredningen (SOU 2022:1). Utskottet anser att det är angeläget att regeringen snarast lägger fram ett lagförslag som gör att bevistalan blir aktuell i fler fall. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:3579 (C) yrkande 29 och 2021/22:3975 (L) yrkande 36.

Som framgår ovan har riksdagen tidigare riktat tillkännagivanden till regeringen om att det ska vara möjligt att förordna ett juridiskt biträde för brottsoffer när ett barn under 15 år misstänks för brott och att det ska vara möjligt för åklagare att genom strafföreläggande besluta om kortare ungdomstjänst för ringa brott. I betänkandet Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1) behandlas och föreslås lagändringar i båda dessa frågor. Betänkandet har remitterats till den 2 maj 2022. Utskottet anser att det saknas skäl att föregripa denna beredning och avstyrker därför motionerna 2021/22:3778 (M) yrkande 21 och 2021/22:3975 (L) yrkande 53.

I betänkandet Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål (SOU 2021:46) föreslås bl.a. att försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål ska bli permanent. En proposition väntas beslutas i september 2022. Regeringen beslutade dessutom i februari 2022 att bygga ut och förlänga försöksverksamheten med snabbförfarande för unga lagöverträdare. Utskottet anser att det mot denna bakgrund saknas skäl att ta initiativ till tillkännagivanden i dessa frågor. Motion 2021/22:3975 (L) yrkande 32 och 33 avstyrks.

Som framgår ovan föreslog utskottet våren 2021 ett tillkännagivande om särskilda ungdomsdomstolar. Unga kräver särskild hänsyn, och det är viktigt att reaktionen på ett brott som begås av en ung person är snabb och rättssäker. För att säkerställa detta vidhåller utskottet att man bör överväga att införa särskilda ungdomsdomstolar. Utskottet anser även att det bör övervägas om ungdomsdomstolarna ska döma i både LVU-mål och i mål där barn och unga

under 18 år är åtalade för brott. Domstolens handläggning ska vara snabb och personalen ha hög och relevant kompetens.

Utskottet anser dessutom att ungdomsdomstolarna ska få en jourfunktion. Som framgår ovan utreddes frågan om jourdomstolar i Snabbare lagföring (Ds 2018:9). Utredaren ansåg att jourdomstolar skulle öka domstolarna flexibilitet och kapacitet eftersom domstolsförhandlingar skulle kunna hållas även utanför ordinarie kontorstid. Utskottet delar denna bedömning. Därtill skulle jourdomstolar troligtvis också påverka handläggningstiderna för brottmål i positiv riktning och t.ex. bidra till snabbare upprättelse för brottsoffret eftersom tiden mellan den brottsliga gärningen och domen blir betydligt kortare. Detta är särskilt viktigt när det gäller unga förövare och brottsoffer och kan ses som en utveckling av det pågående arbetet med snabbare lagföring. Utskottet anser att regeringen senast under 2022 bör återkomma med förslag enligt ovan.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:3424 (M) yrkande 38, 2021/22:3784 (M) yrkande 18 och 2021/22:4192 (KD) yrkandena 4–6.

Straffmätning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om slopad straffrabatt för unga myndiga lagöverträdare och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om sänkt straffmyndighetsålder, slopad och reducerad straffrabatt för barn och unga samt preskriptionstiden för barn.

Jämför reservation 17 (M, SD), 18 (S, V, MP), 19 (C, L), 20 (M, KD) och 21 (SD).

Motionerna

Sänkt straffmyndighetsålder

I partimotion 2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 14 begärs ett tillkännagivande om att straffmyndighetsåldern bör sänkas och innehållet i påföljderna för lagöverträdare under 18 år ses över.

I kommittémotion 2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 26 begärs ett tillkännagivande om att utreda sänkt straffmyndighetsålder. Yrkanden om en sänkt straffmyndighetsålder finns även i kommittémotion 2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1 samt motionerna 2021/22:1481 Borianan Åberg (M), 2021/22:2375 av Noria Manouchi (M), 2021/22:2996 av Markus Wiechel (SD) yrkande 5 och 2021/22:2272 av Allan Widman (L).

Ungdomsrabatten för unga lagöverträdare

I partimotion 2021/22:4031 av Ulf KristerSSon m.fl. (M) yrkande 16 begärs att straffrabatten för 18–21-åringar skyndsamt slopas helt. Liknande yrkanden framställs i kommittémotionerna 2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 24 och 2021/22:4189 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 4 samt motion 2021/22:2996 Markus Wiechel (SD) yrkande 4.

I kommittémotion 2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 27 begärs tillkännagivande om att det skyndsamt ska tas fram ett lagförslag om att 18–21-åringar som återfaller i brott och som begår grova brott inte ska kunna få straffreduktion. Även i kommittémotion 2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 55 begärs att ungdomsrabatten för 18–21-åringar som återfaller i brott helt ska avskaffas.

Johan Forssell m.fl. (M) begär i kommittémotion 2021/22:3784 yrkande 25 att det ska göras en översyn av straffpåföljder för 15–17-åringar samt att det ska lämnas förslag på skärpningar. Ett liknande yrkande framställs i kommittémotion 2021/22:4189 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 5.

I kommittémotion 2021/22:2508 av Adam Martinen m.fl. (SD) yrkande 2 begärs att straffrabatten för dem som är över 18 år tas bort och att den reduceras för dem som är under 18 år. I yrkande 3 begärs att 15-17-åringar ska kunna dömas som vuxna när de begår särskilt allvarliga och hänsynslösa brott som t.ex. mord, grov misshandel, våldtäkt och rån med förnedringsinslag.

Fredrik Schulte (M) begär i motion 2021/22:3709 yrkande 1 att ålder inte ska vara en förmildrande omständighet när man bestämmer påföljd för unga vuxna.

Preskriptionstiden för mord

Markus Wiechel m.fl. (SD) begär i motion 2021/22:631 yrkande 2 att preskriptionstiden för mord ska avskaffas även när det gäller gärningsmän som är under 21 år.

Bakgrund

Om straffmätning och val av påföljd

För ett brott som någon begått innan han eller hon fyllt 15 år får enligt 1 kap. 6 § brottsbalken inte dömas till någon påföljd.

Om någon har begått ett brott innan han eller hon har fyllt 21 år ska enligt 29 kap. 7 § första stycket brottsbalken hans eller hennes ungdom beaktas särskilt vid straffmätningen.

För brott som någon har begått innan han eller hon fyllt 18 år får det enligt andra stycket inte dömas till svårare straff än fängelse i tio år. Om fängelse på längre tid och på livstid är föreskrivet för brottet eller om det följer av 26 kap. 2 §, får det dock dömas till fängelse i högst 14 år.

Första stycket gäller dock inte för brott som någon har begått efter det att han eller hon fyllt 18 år, om

1. det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år
2. det är fråga om försök, förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott som avses i 1, eller
3. brottets straffvärde uppgår till fängelse i ett år eller mer.

För brott som någon har begått innan han eller hon fyllt 18 år får rätten enligt 30 kap. 5 § döma till fängelse endast om det finns synnerliga skäl. Att rätten då i första hand ska bestämma påföljden till slutet ungdomsvård i stället för fängelse framgår av 32 kap. 5 §.

Slopad straffrabatt för unga myndiga

I januari 2022 ändrades reglerna när det gäller straffrabatten för unga vuxna i åldersgruppen 18–20 år. Unga personer i den åldersgruppen får inte längre straffrabatt om de har begått brott som det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år för brottet eller om dess straffvärde uppgår till fängelse i ett år eller mer. Det krävs inte heller längre särskilda skäl för att döma unga myndiga lagöverträdare till fängelse. Vidare gäller numera de särskilda påföljderna för unga i stort sett bara för personer som inte har fyllt 18 år när de har begått ett brott. Den som är över 18 år ska bara kunna dömas till någon av ungdomspåföljderna om det finns särskilda skäl för det.

Preskriptionstid

Bestämmelser om bortfallande av påföljd (preskription) finns i 35 kap. brottsbalken. De allmänna preskriptionstiderna regleras i 1 §. I 2 § första stycket anges att preskription inte gäller för vissa särskilt allvarliga brottstyper, bl.a. mord. I samma paragrafs andra stycke finns det dock en undantagsregel som innebär att de vanliga preskriptionsreglerna ska gälla om lagöverträdaren var under 18 år vid tidpunkten för brottet. Undantagsregeln gällde tidigare för lagöverträdare under 21 år men ändrades i januari 2022 till 18 år.

Tidigare riksdagsbehandling

Sänkt straffmyndighetsålder

Utskottet har flera gånger tidigare (bl.a. i bet. 2019/20:JuU30 s. 30 f.) avstyrkt motionsyrkanden om sänkt straffmyndighetsålder med motiveringen att den nuvarande straffmyndighetsåldern är väl avvägd.

Ungdomsrabatten för unga lagöverträdare

I betänkande 2019/20:JuU30 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att personer som ännu inte fyllt 18 år i vissa fall ska behandlas som vuxna. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:177).

I betänkande 2021/22:JuU5 Slopad straffrabatt för unga myndiga vid allvarlig brottslighet avstyrkte utskottet motionsyrkanden om att förändra straffrabatten för 15–17-åringar. Utskottet ansåg att intresset att minska

tröskeleffekter i förhållande till unga myndiga lagöverträdare inte kan motivera en ökad repressionsnivå för den som begår brott före 18 års ålder. Därför vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning och var inte berett att ställa sig bakom tillkännagivanden om att förändra straffrabatten för lagöverträdare i åldersgruppen 15–17 år eller tillsätta en utredning med samma syfte.

I samma betänkande föreslog utskottet ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med ett lagförslag som innebär att straffrabatten för unga myndiga lagöverträdare slopas för samtliga brott. Utskottet ansåg bl.a. att det var problematiskt att straffrabatt fortfarande kommer att aktualiseras för flera typer av brott som har en tydlig koppling till gängkriminalitet eftersom straffvärdet och minimistraffet för brotten är lägre än ett års fängelse. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:36). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75 s. 134).

Preskriptionstiden för mord

I november 2019 tillkännagav riksdagen för regeringen det som utskottet anförde om att mord och vissa andra allvarliga brott ska kunna preskriberas endast om lagöverträdaren var under 18 år vid tidpunkten för brottet (bet. 2019/20:JuU4, rskr. 2019/20:34). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75 s. 80 f.).

Utskottets ställningstagande

När det gäller sänkt straffmyndighetsålder vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning om att den nuvarande straffmyndighetsåldern är väl avvägd, och avstyrker motionerna 2021/22:1481 (M), 2021/22:2272 (L), 2021/22:2375 (M), 2021/22:2508 (SD) yrkande 1, 2021/22:2996 (SD) yrkande 5, 2021/22:3784 (M) yrkande 26 och 2021/22:4031 (M) yrkande 14.

Som framgår ovan tillkännagav riksdagen i november förra året att straffrabatten för unga myndiga lagöverträdare bör slopas för samtliga brott. Att unga över 18 år i relativt stor utsträckning fortfarande får straffrabatt sänder fel signaler till såväl lagöverträdare som brottsoffer. Särskilt problematiskt är det att straffrabatt fortfarande aktualiseras för flera typer av brott som har en tydlig koppling till gängkriminalitet. Utskottet anser mot denna bakgrunden att riksdagen på nytt bör rikta ett tillkännagivande till regeringen om att helt slopa straffrabatten för unga myndiga lagöverträdare. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:2508 (SD) yrkande 2 (i denna del), 2021/22:2996 (SD) yrkande 4, 2021/22:3709 (M) yrkande 1, 2021/22:3784 (M) yrkande 24, 2021/22:4031 (M) yrkande 16 och 2021/22:4189 (KD) yrkande 4. Utskottet avstyrker däremot förslagen i motionerna 2021/22:3579 (C) yrkande 27 och 2021/22:3975 (L) yrkande 55 om att slopa straffrabatten för unga myndiga som återfaller i brott.

När det gäller straffreduktionen för 15–17-åringar vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning i frågan. Utskottet avstyrker därmed motionerna

2021/22:2508 (SD) yrkandena 2 (i denna del) och 3, 2021/22:3784 (M) yrkande 25 samt 2021/22:4189 (KD) yrkande 5.

Avslutningsvis noterar utskottet i fråga om preskriptionstiden för mord att preskriptionsreglerna för bl.a. mord sedan januari i år inte längre gäller för personer som var 18 år eller äldre vid tidpunkten för brottet. Enligt utskottet saknas därför anledning för riksdagen att nu ta några ytterligare initiativ i frågan. Motion 2021/22:631 (SD) yrkande 2 avstyrks därmed.

Påföljder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om organisatoriskt ansvar för unga lagöverträdare, och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en skärpning av påföljden ungdomsövervakning och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att ansvaret för slutna ungdomsvård ska flyttas från Sis till Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om placering av ungdomar på Sis-hem och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ungdomshäkten och ungdomsfängelser och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår övriga yrkanden om bl.a. kontraktsvård för unga missbrukare, registerkontroll av personal på Sis och nya ungdomspåföljder.

Jämför reservation 22 (S, C, V, MP), 23 (S, C, V, MP), 24 (SD), 25 (M, KD), 26 (S, V, MP), 27 (S, C, V), 28 (M, KD, L, MP), 29 (M), 30 (M, L, MP), 31 (S, C, V, MP) och 32 (KD).

Motionerna

Organisatoriskt ansvar för unga lagöverträdare

I partimotion 2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 44 begärs att en ny enhet för unga ska inrättas inom Kriminalvården. Den föreslagna enheten ska hantera barn och unga mellan 15 och 18 år som begått allvarliga våldsbrott eller andra grova brott och ansvara för vissa ungdomspåföljder såsom ungdomsvård och ungdomstjänst. Liknande yrkanden framställs i kommittémotionerna 2021/22:3424 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 36, 2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 17,

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 28 och 2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 6.

Ungdomsövervakning

I kommittémotion 2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 19 begärs att möjligheterna till en skärpning av påföljden ungdomsövervakning ska ses över. Regeringen bör enligt motionärerna senast under 2022 tillgodose de tillkännagivanden som riksdagen gjort om möjligheter att öka omfattningen av en s.k. helghekarrest och om att misskötsamhet i högre grad bör leda till att en ungdomsövervakning undanröjs.

I kommittémotion 2021/22:2508 av Adam Martinen m.fl. (SD) yrkande 6 anförs att en helghekarrest bör kunna kombineras med olika rörelseinskränkande föreskrifter. Regeringen bör därför skyndsamt utreda hur stor den maximala omfattningen av rörelseinskränkningen ska få vara. I yrkande 7 begärs en sänkning av kraven för vilken misskötsamhet som ska leda till ett undanröjande av påföljden. Enligt motionärerna bör visserligen inte ringa fall av överträdelser av verkställighetsplanen leda till att påföljden undanröjs, men rekvisitet väsentlig måste anses vara för högt ställt. Upprepade moment av överträdelser av föreskrifter även av ringa art bör kunna motivera ett undanröjande av påföljden, om det inte finns några godtagbara anledningar till överträdelserna. I yrkande 8 anför motionärerna att ungdomsövervakning endast bör kunna dömas ut för personer under 18 år.

Kontraktsvård för unga missbrukare

I kommittémotion 2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 15 begärs att fler missbrukare ska kunna dömas till kontraktsvård. Motionärerna anför att tvångsvård genom LVU eller LVM ibland är enda sättet att ta sig ur ett narkotikamissbruk. Det gäller inte minst unga, men myndiga, personer.

Sluten ungdomsvård

I partimotion 2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 45 begärs att ansvaret för genomförandet av påföljden sluten ungdomsvård och driften av ungdomshemmen förs över från Sis till Kriminalvården. Enligt motionärerna är säkerheten på Sis-institutionerna eftersatt i jämförelse med Kriminalvården. Liknande yrkanden framställs i kommittémotionerna 2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 29 och 2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 7.

I kommittémotion 2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 31 begärs ett tillkännagivande om att se över om de som dömts till sluten ungdomsvård och de som är omhändertagna enligt LVU bör placeras på olika Sis-institutioner. Motionärerna anför att det bl.a. är olämpligt att självdestruktiva tjejer är placerade med stöd av LVU på samma Sis-hem som grovt kriminella unga killar som avtjänar straff.

I yrkande 33 samma motion begärs att maxlängden för sluten ungdomsvård ska ses över. Motionärerna anför att fyra års sluten ungdomsvård inte speglar brottets allvar i fall där straffet för en vuxen motsvarar livstids fängelse. Dessutom ger längre straff bättre möjligheter för vården att lyckas återanpassa ungdomarna till en icke-kriminell livstid. Ett liknande yrkande framställs i kommittémotion 2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 54.

I kommittémotion 2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 34 begärs att sluten ungdomsvård ska dömas ut i fler fall än i dag. Enligt motionärerna bör påföljden kunna dömas ut både för fler brott och vid lägre straffvärden än i dag, och dessutom bör återfall i brott kunna beaktas vid påföljdsbestämningen.

Motionärerna begär vidare i yrkande 35 att det ska utredas om fängelse bör kunna utdömas om en ung person har återfallit i brottslighet för vilken sluten ungdomsvård dömts ut flera gånger.

I yrkande 30 begär motionärerna att ungdomar som verkställer sluten ungdomsvård ska flyttas till fängelser när de fyller 18 år.

I kommittémotion 2021/22:3975 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 52 begärs att det ska göras registerkontroller av personal som arbetar på Sis-institutioner.

Ungdomshäkten och ungdomsfängelser

I partimotion 2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 19 begärs ett tillkännagivande om att verka för att ungdomsfängelse ska införas för personer mellan 15 och 18 år som dömts för allvarliga våldsbrott eller andra grova brott. Enligt motionärerna fungerar inte sluten ungdomsvård som påföljd för tungt kriminella personer eftersom den inte upplevs som ett straff. Dessutom är säkerhetsarbetet på Statens institutionsstyrelse (Sis) eftersatt, vilket visat sig genom ett stort antal rymningar under senare tid. Ansvaret för unga brottslingar som döms för grova brott måste därför flyttas från Sis till Kriminalvården där en ny enhet behöver skapas i form av ungdomsfängelse. Ett liknande yrkande framställs i kommittémotion 2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 20. I kommittémotion 2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 4 begärs att arbetet med ungdomshäkten och ungdomsfängelser inleds under 2022.

Nya ungdomspåföljder

I kommittémotion 2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 5 begärs att fler typer av påföljder ska införas för unga lagöverträdare. Motionärerna anför bl.a. att påföljden kontaktskyldighet för unga bör införas och att elektronisk övervakning för unga i åldern 15–17 år som lever i riskzonen för att få ett kriminellt liv bör användas i ökad utsträckning.

Bakgrund

Ungdomsvård

Enligt 32 kap. 1 § brottsbalken får den som är under 18 år och som begått brott dömas till ungdomsvård om han eller hon har ett särskilt behov av vård eller annan åtgärd enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, eller LVU och den unge kan ges sådan vård eller åtgärd. Vården och åtgärderna ska syfta till att motverka att den unge utvecklas ogynnsamt. Även den som har begått brott efter det att han eller hon fyllt 18 år får dömas till ungdomsvård om det finns särskilda skäl för det. Den som har fyllt 21 år får inte dömas till ungdomsvård.

Ungdomsvård får dömas ut endast om socialtjänstens planerade åtgärder, i förekommande fall i förening med ungdomstjänst eller böter, kan anses tillräckligt ingripande med hänsyn till brottslighetens straffvärde och art samt den unges tidigare brottslighet.

Om åtgärderna ska vidtas med stöd av SoL ska rätten utfärda en föreskrift om att den unge ska följa det ungdomskontrakt som upprättats av socialnämnden. Innehållet i kontraktet ska framgå av domen. I de fall åtgärderna i stället vidtas med stöd av LVU, ska den vårdplan som upprättats av socialnämnden bifogas domen.

Om det behövs med hänsyn till brottslighetens straffvärde eller art eller den unges tidigare brottslighet får rätten enligt 3 § förena ungdomsvård med ungdomstjänst eller dagsböter.

Ungdomstjänst

Den som är under 18 år och som begått brott får dömas till ungdomstjänst om påföljden är lämplig med hänsyn till hans eller hennes person och övriga omständigheter (32 kap. 2 § brottsbalken). Den som döms till ungdomstjänst är skyldig att utföra oavlönat arbete och delta i annan särskilt anordnad verksamhet i lägst 20 och högst 150 timmar.

Den som har fyllt 18 år när dom meddelas får dömas till ungdomstjänst endast om det finns särskilda skäl för det. Den som har fyllt 21 år vid denna tidpunkt får inte dömas till ungdomstjänst.

En förutsättning för att rätten ska få döma någon till ungdomstjänst är att påföljden kan anses vara tillräckligt ingripande med hänsyn till brottslighetens straffvärde och den unges tidigare brottslighet, samt att det inte finns skäl för att döma till ungdomsvård.

Det är socialnämnden som ska bestämma det närmare innehållet i en utdömd ungdomstjänst i en arbetsplan och utse en handledare för den unge. Socialnämnden ska även kontrollera att arbetsplanen följs (5 kap. 1 b § SoL). Ungdomstjänsten ska verkställas så snart det är möjligt och ska bestå av oavlönat arbete och annan särskilt anordnad verksamhet (prop. 2014/15:25 s. 22).

Ungdomsövervakning

Den som är under 18 år och som begått brott får enligt 32 kap. 3 a § brottsbalken dömas till ungdomsövervakning om varken ungdomsvård eller ungdomstjänst är tillräckligt ingripande påföljder med hänsyn till brottslighetens straffvärde och art samt den unges tidigare brottslighet.

Den som har fyllt 18 år när dom meddelas får dömas till ungdomsövervakning endast om det finns särskilda skäl för det. Den som har fyllt 21 år vid denna tidpunkt får inte dömas till ungdomsövervakning.

Tiden för ungdomsövervakning får bestämmas till lägst sex månader och högst ett år. Den som döms till påföljden ska medverka i verkställighetsplanering och följa det som anges i verkställighetsplanen.

I lagen (2020:616) om verkställighet av ungdomsövervakning finns bestämmelser som reglerar påföljdens utformning. Av 2 § framgår att det är Kriminalvården som ansvarar för verkställigheten av ungdomsövervakning och av 7 § att en individuellt utformad verkställighetsplan ska upprättas för den dömde. Verkställighetsplaneringen ska göras i samråd med den dömde och i samverkan med socialnämnden (11 och 12 §§). Verkställighetsplanen ska innehålla föreskrifter om att den dömde ska träffa en koordinator och om inskränkningar i den dömdes rörelsefrihet under verkställigheten. Den ska även innehålla en föreskrift om att den dömde ska vara förbjuden att under verkställigheten bruka narkotika och alkohol samt vissa andra medel och hälsofarliga varor (14 §). Dessutom får verkställighetsplanen enligt 15 § innehålla föreskrifter om

1. boende
2. skolgång eller annan sysselsättning
3. fritid
4. missbruksbehandling
5. annan vård och behandling
6. andra åtgärder som syftar till att förebygga att den dömde återfaller i brott eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt.

En uppföljning av verkställigheten ska göras av Kriminalvården minst var åttonde vecka och den dömde ska enligt huvudregeln träffa koordinatören två gånger i veckan under verkställigheten (16 och 17 §§).

Under verkställigheten ska den dömde vara förbjuden att vistas utanför bostaden under kvällar och nätter mot lördag, söndag och måndag. Om ett sådant förbud inte bedöms lämpligt med hänsyn till den dömdes personliga förhållanden eller om en annan inskränkning i rörelsefriheten annars bedöms vara mer ändamålsenlig, får förbudet ersättas med

1. ett förbud att under vissa tider vistas på en särskilt angiven plats eller inom ett särskilt angivet område
2. ett förbud att under vissa tider lämna ett särskilt angivet område, eller
3. en skyldighet att under vissa tider uppehålla sig på en särskilt angiven plats.

Inskränkningarna i rörelsefriheten ska i huvudsak vara lika ingripande som ett förbud att lämna bostaden under helgkvällar och helgnätter och får inte vara mer ingripande än ett sådant förbud (18 §). Kontrollen av att inskränkningarna i rörelsefriheten följs ska göras med elektroniska hjälpmedel, om det inte finns särskilda skäl som talar emot det (19 §).

Kriminalvården ska efter halva verkställighetstiden pröva om inskränkningarna i rörelsefriheten ska minskas. Efter två tredjedelar av verkställighetstiden ska Kriminalvården pröva om inskränkningarna i rörelsefriheten ska upphöra helt. Vid prövningen ska det beaktas om den dömda har medverkat i verkställighetsplaneringen och därefter följer verkställighetsplanen på ett godtagbart sätt (20 §).

För att kontrollera att den dömda personen inte är påverkad av narkotika, alkohol eller något annat berusningsmedel är han eller hon skyldig att lämna t.ex. blod- eller urinprov (22 §).

Om den dömda inte inställer sig för att medverka i verkställighetsplaneringen eller inte kommer till möten med koordinatorsgruppen, ska Polismyndigheten lämna hjälp för att söka efter och hämta honom eller henne till den plats som Kriminalvården anvisat (23 §).

Om den dömda bryter mot en föreskrift om inskränkningar i rörelsefriheten ska Polismyndigheten lämna hjälp för att verkställa föreskriften genom att tillfälligt omhänderta honom eller henne (24 §).

Av 32 kap. 4 § brottsbalken följer att om den dömda i väsentlig grad låter bli att göra vad som åligger honom eller henne enligt en dom på ungdomsövervakning, får rätten på talan av åklagare undanröja påföljden och bestämma en ny påföljd för brottet. I stället för att undanröja påföljden får rätten meddela den unge en varning, om det är en tillräcklig åtgärd. Om det bedöms vara en tillräcklig åtgärd får åklagaren, i stället för att väcka talan om undanröjande, besluta att en varning ska meddelas den unge. Företrädare för Kriminalvården ska ges tillfälle att närvara vid det personliga mötet med den unge när varningen meddelas (30 b § LUL). Om de föreskrivna åtgärderna enligt en verkställighetsplan inte kommer till stånd eller om åtgärderna kommit att i väsentlig grad avvika från vad som föreskrivits i verkställighetsplanen, ska rätten på talan av åklagare ha möjlighet att undanröja påföljden och bestämma en ny påföljd för brottet (32 kap. 4 § brottsbalken). Om det kan antas att det finns förutsättningar för varning eller undanröjande ska Kriminalvården underrätta Åklagarmyndigheten om detta.

Kontraktsvård

Regler om påföljden skyddstillsyn finns bl.a. i 28 kap. brottsbalken. Skyddstillsyn innebär kriminalvård i frihet och är alltid förenad med övervakning. Skyddstillsyn får också förenas med dagsböter och olika typer av föreskrifter, t.ex. om skyldighet att delta i missbruksvård.

Under vissa omständigheter kan en skyddstillsyn förenas med det som i dagligt tal kallas för kontraktsvård. Det innebär enligt 30 kap. 9 § brottsbalken

att den tilltalade förklarar sig villig att gå igenom en lämplig behandling mot missbruk. I domen meddelas en särskild föreskrift om att den dömde ska följa den behandlingsplan som har upprättats och som den tilltalade har samtyckt till. Kontraktsvård förutsätter att det finns en koppling mellan missbruket och den aktuella brottsligheten. Behandlingen kan både ges i öppenvård och på ett behandlingshem. Behandlingsplanen ska dock när det gäller graden av ingripande i någon mån motsvara det fängelsestraff som annars hade blivit aktuellt. Av det följer att det vanligaste är att kontraktsvården består av slutenvård.

Sluten ungdomsvård

För ett brott som någon begått innan han eller hon fyllt 18 år får rätten enligt 30 kap. 5 § brottsbalken döma till fängelse endast om det finns synnerliga skäl. I de fall rätten finner att påföljden för den som begått ett brott innan han eller hon fyllt 18 år bör bestämmas till fängelse, ska den enligt 32 kap. 5 § brottsbalken i stället bestämma påföljden till sluten ungdomsvård under viss tid, lägst 14 dagar och högst fyra år. Detta gäller dock inte om det, med hänsyn till den tilltalades ålder vid lagföringen eller annan omständighet, finns särskilda skäl som talar emot det.

Bestämmelser om verkställighet finns i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU). Enligt 1 § ska sluten ungdomsvård verkställas vid sådana särskilda ungdomshem som avses i 12 § LVU. Det är Sis som ansvarar för verkställigheten.

Den dömde ska ges nödvändig vård och behandling samt tillfälle till utbildning, aktiviteter, förströelse, fysisk träning och vistelse utomhus (12 §). Han eller hon får hindras att lämna det särskilda ungdomshemmet och även i övrigt underkastas den begränsning av rörelsefriheten som är nödvändig för att verkställigheten ska kunna genomföras (13 §).

Vidare föreskrivs det att verkställigheten alltid ska inledas på en låsbar enhet men den dömde ska så snart förhållandena medger det ges möjlighet till vistelse under öppnare former. Frågan om den dömde kan ges möjlighet till vistelse under öppnare former ska prövas fortlöpande, dock minst en gång varannan månad och i samråd med socialnämnden (14 och 22 §§).

Den dömde ska tillåtas att vistas utanför det särskilda ungdomshemmet, t.ex. på permission, i den utsträckning som kravet på samhällsskydd medger, om det bedöms lämpligt för att främja hans eller hennes anpassning i samhället eller det finns andra särskilda skäl. Ett tillstånd att vistas utanför det särskilda ungdomshemmet ska förenas med de villkor som behövs. Vid vistelse utanför det särskilda ungdomshemmet får elektroniska hjälpmedel användas för att kontrollera de villkor som ställts om var den dömde ska befinna sig (18 §). Under den senare delen av verkställigheten ska den dömde genom konkreta åtgärder förberedas för ett liv i frihet (18 a §). Behovet av konkreta åtgärder varierar utifrån strafftiden och de personliga och sociala förhållandena. En bedömning ska göras i varje enskilt fall av den dömdes behov av åtgärder

under utslussningen. I normalfallet bör det dock innebära att någon form av kvalificerad insats görs utanför det särskilda ungdomshemmet under utslussningen. Förberedelserna kan avse olika områden, t.ex. utbildning, praktik, boende eller fritidsaktiviteter.

Av 22 § fjärde stycket LVU framgår att socialnämnden har rätt att i anslutning till frigivningen besluta om vissa tvångsåtgärder, s.k. mellantvång. Av 3 § andra stycket samma lag framgår att även LVU-vård kan komma i fråga.

Statens institutionsstyrelses årsredovisning

I Sis årsredovisning för 2021 uppges (s. 21) att myndigheten har utvecklat insatser för att stärka vården av flickor. Målet är att vården bättre ska svara mot flickornas behov och garantera deras trygghet och säkerhet. Satsningen har bl.a. inneburit att:

- särskilt förstärkta avdelningar (SFA) har införts på fyra institutioner varav två avser vård av flickor
- Sis ungdomshem Rebecka har fått en resursförstärkning vid öppen avdelning för flickor
- vissa avdelningar för flickor har infört minskad gruppstorlek och förstärkt vårdorganisation.

När det gäller säkerheten framgår det av årsredovisningen för 2021 (s. 46 f.) att det i början av 2021 etablerades en säkerhetsavdelning vid Sis. Mycket arbete har hittills riktats mot att skapa enhetliga strukturer i myndigheten för att stärka säkerheten. I september tillträdde även lokala säkerhetssamordnare som enligt Sis har tillfört kompetens i säkerhetsfrågor på lokal nivå.

Vidare framgår det (s. 47) att Sis under 2021 inledde arbetet med att klassificera institutionerna utifrån den säkerhet som de olika målgrupperna kräver. Det beslutades om säkerhetshöjande åtgärder för två ungdomshem, Johannisberg i Kalix och Tysslinge i Södertälje. Syftet var att stärka förmågan att hindra avvikning, försvåra fritagning och förhindra insmuggling via inkast, försändelser eller leveranser. Arbetet med att stärka den tekniska och fysiska säkerheten vid dessa ungdomshem beräknas vara färdigt under 2022, men säkerheten höjs stegvis under projektiden. Tysslinge, som ligger i den högsta säkerhetsnivån, har exempelvis under 2021 förstärkt sin larmorganisation, inrättat fjärrstyrning av grindar och skalskyddsörrar där in- och utpassering sker från skyddat utrymme för att motverka gisslantagning, förhindra avvikning och fördröja fritagning.

Av årsredovisningen framgår vidare (s. 48) att även principerna för differentiering av LSU och LVU har ändrats under året och att myndigheten har gått mot en renodling av avdelningar. Tysslinge och Johannisberg har utökat antalet LSU-platser, vilket i kombination med de säkerhetshöjande insatserna innebär att myndigheten har bättre kapacitet att omhänderta de LSU-dömda ungdomarna med de allra högsta riskerna. Detta avspeglas enligt

Sis i antalet avvikningar inom LSU som har minskat väsentligt, från 26 avvikningar 2020 till 6 avvikningar 2021.

Uppdrag om förstärkt säkerhetsarbete

I oktober 2020 uppdrog regeringen åt Sis att förstärka sitt säkerhetsarbete (dnr S2020/07612). Enligt uppdraget skulle Sis planera för uppdelade säkerhetsklasser inom myndighetens särskilda ungdomshem. Myndigheten skulle också identifiera avdelningar inom den slutna ungdomsvården som behöver stärka säkerheten samt höja säkerheten vid dessa.

Den 19 mars 2021 redovisade Sis uppdraget (dnr 1.1.1-1787-2021). Av rapporten framgår att generaldirektören den 15 februari 2021 beslutade att införa differentierade säkerhetsnivåer på alla Sis institutioner. Dessa kommer att klassificeras successivt, antingen utifrån aktuella verksamhetsbehov eller i samband med ombyggnad eller tillbyggnad. Vidare framgår att generaldirektören den 18 januari 2021 beslutade att ungdomshemmen Tysslinge i Södertälje och Johannisberg i Kalix ska rustas till den högsta säkerhetsnivån. Beslutet innebär att dessa institutioner efter genomförda åtgärder ska ha en god förmåga att hantera ungdomar med de högsta riskerna när det gäller avvikningar, hot och våld. Arbetet med de säkerhetshöjande åtgärderna beräknas enligt rapporten vara färdigt under första kvartalet 2022. I syfte att öka säkerheten vid verkställighet av slutna ungdomsvård beslutade generaldirektören samtidigt att sex ungdomshem ska ha renodlade LSU-avdelningar. En differentiering av LSU och LVU ger enligt rapporten ökade möjligheter till en säkerhetsnivå som är anpassad för respektive placeringsgrund. På övriga avdelningar pågår en omställning från blandade avdelningar till renodlade LSU-avdelningar. I rapporten redovisas även hur Sis arbetat för att stärka underrättelsekapaciteten och öka förmågan att placera barn och ungdomar säkert utifrån koppling till gängkriminalitet eller andra faktorer som påverkar säkerheten under vistelsen på Sis. Det beskrivs också vilka övriga åtgärder som vidtagits för att höja säkerheten inom Sis, bl.a. fortsatt uppbyggnad av myndighetens säkerhetsorganisation. Vidare framgår det att Sis under 2020 förstärkte den tekniska och fysiska säkerheten i myndigheten. Som exempel anges att modernare kameror har installerats, att elektroniska låsanordningar har bytts ut och förstärkts, att medarbetarna bär larm vid samtliga utevistelser och att tillgången till föremål som kan användas som vapen eller vid utbrytningsförsök och skadegörelse har begränsats.

En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga

I november 2021 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att se över reglerna om frihetsberövande påföljder för lagöverträdare under 18 år och föreslå lämpliga förändringar (dir. 2021:99).

Av kommittédirektivet framgår (s. 10) att det i utredarens uppdrag bl.a. ingår att föreslå lagändringar som möjliggör tillräckligt ingripande påföljder vid mycket allvarlig brottslighet, innefattar adekvata återfallsförebyggande

åtgärder och som uppfyller behovet av en trygg och säker miljö. Inom ramen för uppdraget ska utredaren överväga olika alternativ för hur ovanstående behov lämpligast kan tillgodoses. Det kan handla om att göra förändringar i påföljden sluten ungdomsvård. Det kan också handla om att skapa en ny frihetsberövande påföljd för lagöverträdare i åldern 15–17 år, eller göra anpassningar av fängelsepåföljden som är lämpliga för den åldersgruppen, samtidigt som påföljden sluten ungdomsvård utmönstras eller ges ett förändrat tillämpningsområde. Vidare anges att om utredaren anser att sluten ungdomsvård ska behållas som påföljd med bibehållet tillämpningsområde ska förslagen innebära att den föreskrivna maximitiden höjs. Möjligheten att den dömde vid en viss ålder får övergå till att avtjäna påföljden vid en kriminalvårdsanstalt och Kriminalvården ansvara för verkställigheten bör också särskilt belysas. Oavsett förslagets utformning i övrigt måste det enligt regeringen (s. 11) efter frigivningen, som en del av påföljden, finnas åtgärder som syftar till att begränsa risken för återfall och bidrar till återanpassning i samhället. En möjlig förändring när det gäller återfallsförebyggande åtgärder skulle kunna vara en reform i enlighet med bestämmelserna om villkorlig frigivning. Även behovet av att närmare reglera vad som bör ingå i de verkställighetsplaner som tas fram för unga som dömts till en frihetsberövande påföljd, t.ex. i fråga om skolgång eller missbruksbehandling, bör övervägas. Andra frågor som regeringen anser kräver särskild uppmärksamhet är vilka åtgärder som bör kunna vidtas vid misskötsamhet efter frigivningen, bl.a. med hänsyn till den frigivnes ålder vid den aktuella tidpunkten, liksom om det bör ställas krav på att den unge dömde avtjänat en viss del av strafftiden för att det ska ges tillstånd att vistas utanför den plats där frihetsberövandet verkställs.

Utredaren ska också se över vilken myndighet som är bäst lämpad att ansvara för verkställigheten av frihetsberövade påföljder för omyndiga (s. 13 f.). I det sammanhanget anser regeringen att flera olika hänsyn måste tas. Det handlar bl.a. om förmågan att tillgodose kraven på en trygg och säker miljö där risken för skadeverkningar och avvikningar så långt möjligt begränsas, att bedriva en kunskapsbaserad vård och behandling anpassad för unga, att möta behovet av adekvata kontroll- och stödåtgärder under och efter frihetsberövandet samt att se till att ålderskillnaderna mellan de intagna inte blir för stor.

Översynen ska genomsyras av ett ungdoms- och barnrättsperspektiv och förslagen ska säkerställa att barnets rättigheter tillgodoses i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Uppdraget ska redovisas senast den 3 augusti 2023.

Ungdomstillsyn

Regeringen gav i december 2016 en utredare i uppdrag att överväga och komplettera de bedömningar av och förslag om ungdomspåföljder som presenterats inom ramen för Påföljdsutredningens betänkande Nya påföljder (SOU 2012:34). I promemorian Nya ungdomspåföljder (Ds 2017:25) före-

slogs att det införs två nya påföljder för unga lagöverträdare: ungdomstillsyn och ungdomsövervakning. Förslagen byggde på Påföljdsutredningens överväganden och förslag om kontaktskyldighet för unga och ungdomsövervakning. Ungdomstillsyn skulle enligt förslaget kunna komma i fråga i de fall då ungdomstjänst eller ungdomsvård visserligen är tillräckligt ingripande påföljder med hänsyn till brottslighetens allvar men det saknas förutsättningar för ett sådant påföljdsval.

Regeringen bedömde dock att förslaget att införa ungdomstillsyn som en ny ungdomspåföljd inte skulle genomföras (prop. 2019/20:118). Det kunde antas att ungdomstillsyn inte skulle tillämpas i ett stort antal fall eftersom det inte är särskilt vanligt att den unge både saknar särskilt vårdbehov och är olämplig för ungdomstjänst. Påföljdens närmare innehåll var inte heller klart avgränsat i förhållande till ungdomsvård, vilket skulle kunna leda till att påföljderna överlappar varandra på ett sätt som skapar otydlighet. Vidare ansåg regeringen att ytterligare en påföljd som ska kunna dömas ut för samma typ av brottslighet som ungdomsvård och ungdomstjänst riskerar att göra påföljdssystemet komplext och svåröverskådligt. Det skulle också kunna resas vissa invändningar när det gäller påföljdens ingripandegrad, särskilt i förhållande till ungdomstjänst. Mot den bakgrunden bedömde regeringen att det saknades tillräckliga skäl för att införa ungdomstillsyn som en självständig påföljd eller som en förstärkningspåföljd till ungdomsvård.

Tidigare riksdagsbehandling

Organisatoriskt ansvar för unga lagöverträdare

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare behandlat motionsyrkanden om det organisatoriska ansvaret för unga lagöverträdare. Riksdagen ställde sig i april 2019 bakom det som utskottet anförde om att en särskild enhet inom Kriminalvården ska ta över ansvaret för unga som begått grova brott och tillkännagav detta för regeringen (bet. 2018/19:JuU13, rskr. 2018/19:192).

Våren 2020 föreslog utskottet på nytt ett tillkännagivande om en enhet inom Kriminalvården med ansvar för unga lagöverträdare mellan 15 och 18 år (bet. 2019/20:JuU30). Utskottet anförde (s. 44):

Enheten ska hantera barn och unga mellan 15 och 18 år som begått allvarliga våldsbrott eller andra grova brott. Den nya enheten hos Kriminalvården ska bl.a. ansvara för vissa ungdomspåföljder, t.ex. ungdomsvård och ungdomstjänst. Unga som begått allvarliga brott blir därmed statens snarare än kommunernas ansvar. Hos Kriminalvården finns en bred erfarenhet av att hantera personer som begått brott. På så sätt kan grovt kriminella unga i högre grad bemötas med de rehabiliteringsåtgärder som används för kriminella generellt. Syftet är inte främst att straffa, utan att använda åtgärder som har bättre förutsättningar att lyckas än traditionell socialtjänst. Genom att Kriminalvården är en statlig myndighet kan det vidare förväntas att de åtgärder som sätts in kommer att vara desamma över hela landet. Det innebär också att socialtjänsten i utsatta områden avlastas från en tids- och resurskrävande grupp och får bättre möjligheter

att fokusera på barn och ungdomar som befinner sig i riskzonen för att hamna i kriminalitet eller i andra sociala problem.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:177).

Även våren 2021 tillkännagav riksdagen för regeringen att en särskild enhet inom Kriminalvården med ansvar för unga lagöverträdare mellan 15 och 18 år som begått allvarliga våldsbrott eller andra grova brott bör inrättas (bet. 2020/21:JuU28, rskr. 2020/21:396). Utskottet anförde att det är av stor vikt att arbetet med att inrätta en sådan enhet påbörjas snarast, dock senast 2021.

Tillkännagivandena är inte slutbehandlade (skr. 2020/21:75 s. 80 samt skr. 2021/22:75 s. 87 och 127 f.).

Ungdomsövervakning

I samband med beredningen av proposition 2019/20:118 Ungdomsövervakning föreslog utskottet att riksdagen skulle göra två tillkännagivanden till regeringen om möjligheter att öka omfattningen av en helghemarrest och om att misskötsamhet i högre grad bör leda till att en ungdomsövervakning undanröjs (bet. 2019/20:JuU34). Utskottet anförde följande om omfattningen av helghemarrest (s. 16):

Ungdomsövervakning som påföljd har goda förutsättningar att vara ett bra komplement till befintliga påföljder för unga lagöverträdare. Utskottet anser dock att den föreslagna begränsningen att en helghemarrest endast ska få omfatta kvällar och nätter mot lördag, söndag och måndag inte täcker det behov av övervakning och kontroll som i många fall kan finnas. För en ung person som börjat leva utanför ramarna har veckodagarna sällan någon större betydelse. Om han eller hon har gjort sig skyldig till brott och allmänt befinner sig på glid kan det inledningsvis finnas behov av hemarrest alla kvällar i veckan för att komma bort från ett destruktivt leverne. I takt med att nya rutiner skapas kan hemarresten sedan gradvis trappas ned. Helghemarresten bör därvid alltid anpassas för att bryta det destruktiva mönstret i det enskilda fallet, samtidigt som den totala omfattningen av hemarresten är proportionerlig i förhållande till de brott som den unge personen dömts för.

Det behövs också i övriga fall finnas utrymme för en större flexibilitet när det gäller vilka kvällar och nätter hemarresten ska få omfatta. Det kan t.ex. finnas behov av att meddela mer flexibla förbud som hemarrest på helgdagar och högtider såsom valborgsmässoafton och kvällar och nätter kring midsommar eller andra tidpunkter då risken för bruk av droger och alkohol samt återfall i brott torde vara som störst.

När det gäller misskötsamhet och undanröjande anförde utskottet (s. 19 f.):

Institutet ungdomsövervakning bygger på en relativ frihet under ansvar. Syftet med påföljden är att skapa förutsättningar för den enskilde att aktivt ta steg tillbaka till laglydighet samtidigt som samhället utövar kontroll över riskerna med den relativa friheten. Det kan dock enligt utskottet ifrågasättas om de reaktioner som föreskrivs vid misskötsamhet är tillräckligt kraftfulla. Om den unge bryter mot vad som föreskrivs i verkställighetsplanen för ungdomsövervakningen bör det rimligen resultera i en tydlig reaktion från samhällets sida. Enligt utskottet bör t.ex. bristande efterlevnad av inskränkningar i rörelsefriheten i princip alltid resultera i en anmälan till åklagaren och ett övervägande av om påföljden ska undanröjas

och i stället ersättas med ett omhändertagande enligt LVU eller sluten ungdomsvård. Ringa fall av överträdelser av verkställighetsplanen bör visserligen inte föranleda ett undanröjande, men för trovärdigheten av påföljden är det viktigt att ribban för undanröjande inte läggs för högt. Utskottet befarar därvid att kravet på att den dömda i väsentlig grad underlåtit vad som åligger honom eller henne för att en ungdomsövervakning ska undanröjas är alltför högt ställt. Återkommande misskötsamhet, även av mindre allvarligt slag, bör t.ex. alltid resultera i att påföljden undanröjs och ersätts med en mer ingripande påföljd.

Vid samma tillfälle avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att ungdomsövervakning endast bör kunna dömas ut för dem som är omyndiga. Utskottet anförde att kravet på särskilda skäl för att en person som vid lagföringstillfället fyllt 18 år men inte 21 år ska kunna dömas till ungdomsövervakning motsvarar den ordning som gäller för ungdomstjänst. Utskottet ansåg att bedömningen av om en undantagssituation är för handen skulle göras på samma sätt och utifrån samma grunder som vid den påföljden (s. 14 f.).

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2019/20:333).

Våren 2021 riktade riksdagen ett nytt tillkännagivande till regeringen om möjligheter att öka omfattningen av en helghemarest och att misskötsamhet i högre grad bör leda till att en ungdomsövervakning undanröjs (bet. 2020/21:JuU28, rskr. 2020/21:396).

Tillkännagivandena är inte slutbehandlade (skr. 2021/22:75 s. 95 och 128).

Sluten ungdomsvård

Utskottet föreslog i april 2021 ett tillkännagivande till regeringen med stöd av sin initiativrätt i 9 kap. 16 § riksdagsordningen (bet. 2020/21:JuU39). Utskottet ansåg att utredningen om en översyn av regleringen om sluten ungdomsvård som regeringen hade aviserat om skulle få i uppdrag att utreda frågan om att flytta över ansvaret för den slutna ungdomsvården till Kriminalvården. Utgångspunkten skulle enligt utskottet vara att en sådan överflyttning ska genomföras. Utredningens direktiv skulle även enligt tillkännagivandet utformas så att det klart framgår att den maximala vårdtiden för sluten ungdomsvård ska höjas. Utskottet anförde (s. 9):

Gångbrottsligheten har etablerat sig som ett av de allvarligaste samhällsproblemen i Sverige. Unga människor rekryteras in i kriminalitet, vilket är särskilt allvarligt i ett framtidsperspektiv men också eftersom samhället har ett särskilt ansvar för att säkerställa barns och ungas rätt till en trygg uppväxt och en god start i livet. Samtidigt har unga vuxna över 18 år samma rättigheter och skyldigheter som andra myndiga medborgare i Sverige och måste ta ansvar för sina handlingar. När unga begår brott måste samhällets reaktion vara snabb och effektiv om den unge ska ha en chans till rehabilitering.

Den påföljd som främst är aktuell för unga som döms för mycket grov brottslighet är sluten ungdomsvård under en maximal tid om fyra år. Flera av dem som döms är i övre tonåren och fyller 18 år innan påföljden är verkställd. Utskottet anser att den slutna ungdomsvården måste utformas med hänsyn till detta och att vårdtiderna måste motsvara brottslighetens allvar.

De som döms till sluten ungdomsvård har ofta en kriminell livsstil. Utskottet menar därför att Kriminalvården kan ha en större kompetens inom området än Sis, även om det rör sig om ungdomar. Enligt utskottet visar också bl.a. antalet rymningar från sluten ungdomsvård under 2020 att säkerheten inom Sis är eftersatt i jämförelse med Kriminalvården. Den förstärkning av säkerhetsarbetet och underrättelsearbetet – t.ex. när det gäller kopplingar till gängkriminalitet – som Sis inlett är ett steg i rätt riktning men enligt utskottet inte tillräckligt. Utskottet vidhåller därför uppfattningen att en särskild enhet inom Kriminalvården bör ta över det övergripande ansvaret för unga som begått grova brott. Detta har riksdagen också vid två tidigare tillfällen tillkännagett för regeringen.

Mot denna bakgrund anser utskottet, i likhet med socialutskottet, att den utredning som regeringen aviserat om en översyn av regleringen om sluten ungdomsvård ska få i uppdrag att utreda frågan om att flytta över ansvaret för den slutna ungdomsvården till Kriminalvården. Utgångspunkten ska enligt utskottet vara att en sådan flytt ska ske. Utredningens direktiv ska vidare utformas så att det klart framgår att den maximala vårdtiden för sluten ungdomsvård ska höjas.

Sammanfattningsvis föreslår utskottet därför, med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § RO, att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2020/21:255). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75 s. 107).

I förra årets betänkande om unga lagöverträdare avstyrkte utskottet motionsyrkanden om frihetsberövandets längd, huruvida påföljden bör förekomma i fler fall och utslussning från sluten ungdomsvård med hänvisning till att frågorna redan var uppmärksammade. Utskottet var inte heller berett att ställa sig bakom ett yrkande om att fängelse ska väljas som påföljd om en ung person flera gånger dömts till sluten ungdomsvård (bet. 2020/21:JuU28 s. 47 f.). Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2020/21:396).

Ungdomshäkten och ungdomsfängelser

Utskottet föreslog i juni 2021 ett tillkännagivande till regeringen om ungdomshäkten och ungdomsfängelser (bet. 2020/21:JuU28 s. 47 f.).

För att möta den allt grövre ungdomskriminaliteten och motverka att grovt kriminella befinner sig på samma institutioner som unga med andra vårdbehov anser utskottet att det bör införas ungdomsfängelser där säkerheten är avsevärt mycket högre än på nuvarande ungdomshem. Som framgår ovan har riksdagen också tillkännagett för regeringen att en utredning bör genomföras med inriktningen att ansvaret för den slutna ungdomsvården ska flyttas över till Kriminalvården. En del av en sådan reform bör också innebära att ungdomshemmen i större utsträckning än i dag graderas i förhållande till säkerhet och målgrupp. Detta är även lämpligt ur ett personal- och vårdperspektiv eftersom vårdinnehållet och personalens kompetens bör variera beroende på de intagnas problematik. Med mer enhetliga grupper av intagna kan en specialisering av både vård och personal på högre nivå uppnås.

Samtidigt behöver situationen för unga i häkte ses över och förbättras. Fler särskilda ungdomshäkten bör inrättas som anpassas efter ungas behov och förutsättningar, bl.a. bör man förstärka insatserna för att få unga personer som sitter i häkte att studera.

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2020/21:396). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75 s. 128).

Nya ungdomspåföljder

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare behandlat motionsyrkanden om nya ungdomspåföljder. Vid behandlingen av motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2019/20 föreslog utskottet ett tillkännagivande om nya ungdomspåföljder (bet. 2019/20:JuU30). Utskottet anförde då (s. 44):

Utskottet anser vidare att det behövs nya former av påföljder för unga, t.ex. bör elektronisk övervakning kunna användas i ökad utsträckning för unga i åldern 15–17 år. Detta skapar möjlighet att leva ett skötsamt liv samtidigt som frihetsberövande kan undvikas. Som framgår ovan överlämnade en utredare, som haft i uppdrag att komplettera de bedömningar av och förslag på ungdomspåföljder som Påföljdsutredningen presenterat, promemorian Nya ungdomspåföljder till regeringen i juni 2017. I promemorian föreslås att det införs två nya påföljder för unga lagöverträdare: ungdomstillsyn och ungdomsövervakning. Syftet är att det för en person under 18 år i princip alltid ska finnas en tillämplig ungdomspåföljd som är tillräckligt ingripande med hänsyn till brottslighetens allvar och den unges tidigare brottslighet. Promemorian har remissbehandlats, men trots detta och trots att riksdagen vid flertalet tillfällen tillkännagett för regeringen att det ska kunna utdömas fler lämpliga påföljder för unga lagöverträdare, har något lagförslag ännu inte presenterats för riksdagen. Det är nu angeläget att regeringen snarast fullföljer lagstiftningsarbetet och överlämnar ett förslag till riksdagen.

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2019/20:333).

I förra årets betänkande om unga lagöverträdare riktade riksdagen på nytt ett tillkännagivande till regeringen om att det behövs nya former av påföljder för unga (bet. 2020/21:JuU28, rskr. 2020/21:396).

Tillkännagivandena är inte slutbehandlade (skr. 2020/21:75 s. 91 och skr. 2021/22:75 s. 129).

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan har riksdagen vid flera tillfällen tillkännagett för regeringen att det bör inrättas en särskild enhet inom Kriminalvården med ansvar för unga lagöverträdare mellan 15 och 18 år som begått allvarliga våldsbrott eller andra grova brott. Utskottet vidhåller denna uppfattning. Den nya enheten ska bl.a. ansvara för vissa ungdomspåföljder, t.ex. ungdomsvård och ungdomstjänst. Unga som begått allvarliga brott blir därmed statens i stället för kommunernas ansvar. Kriminalvården har en bred erfarenhet av att hantera personer som begått brott och kan erbjuda grovt kriminella unga samma rehabiliteringsåtgärder som används för kriminella generellt. Syftet är inte främst att straffa utan att använda åtgärder som har bättre förutsättningar att lyckas än traditionell socialtjänst. Det är positivt att regeringen nu har tillsatt en utredning som ska se över reglerna om frihetsberövande påföljder för lagöverträdare under 18 år. Utredningen ska dock inte vara klar förrän i augusti 2023.

Utskottet anser att arbetet med inrättandet av enheten bör kunna påbörjas redan under 2022. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:3424 (M) yrkande 36, 2021/22:3779 (M) yrkande 17, 2021/22:3784 (M) yrkande 28, 2021/22:4031 (M) yrkande 44 och 2021/22:4194 (KD) yrkande 6.

Riksdagen har vid två tillfällen riktat tillkännagivanden till regeringen om att ungdomsövervakningen ska kunna användas under vardagar och i större utsträckning anpassas individuellt, samt att misskötsamhet i högre grad bör leda till att ungdomsövervakningen avslutas och ersätts med omhändertagande enligt LVU eller sluten ungdomsvård. Utskottet vidhåller denna uppfattning och anser att regeringen senast 2022 bör tillgodose dessa två tillkännagivanden. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:2508 (SD) yrkandena 6 och 7 samt 2021/22:3784 (M) yrkande 19.

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning i frågan om tillämpningsområdet för ungdomsövervakning. Motion 2021/22:2508 (SD) yrkande 8 avstyrks därför.

När det gäller kontraktsvård för unga missbrukare anser utskottet inte att det har framkommit skäl att rikta ett sådant tillkännagivande till regeringen som föreslås i motion 2021/22:3784 (M) yrkande 15.

Som framgår ovan beslutade regeringen i november 2021 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för lagöverträdare under 18 år och föreslå lämpliga förändringar (dir. 2021:99). I uppdraget ingår att överväga vilken myndighet som är bäst lämpad att ansvara för verkställigheten av den eller de frihetsberövande påföljder som föreslås användas. Om utredaren anser att sluten ungdomsvård ska behållas som påföljd med bibehållet tillämpningsområde ska utredaren lämna förslag som innebär att den föreskrivna maximitiden för den påföljden höjs. Utredaren ska också belysa möjligheten att den dömde vid en viss ålder får övergå till att avtjäna påföljden vid en kriminalvårdsanstalt och Kriminalvården då ansvara för verkställigheten. Uppdraget ska redovisas senast den 3 augusti 2023. Mot denna bakgrund finns det enligt utskottet ingen anledning för riksdagen att nu ta några ytterligare initiativ när det gäller frågor om maxlängden på sluten ungdomsvård, förutsättningarna för att döma till sluten ungdomsvård, fängelse vid återfall och sluten ungdomsvård för myndiga. Motionsyrkandena 2021/22:3784 (M) yrkandena 30 och 33–35 samt 2021/22:3975 (L) yrkande 54 avstyrks.

När det gäller ansvaret för verkställighet av påföljden sluten ungdomsvård anser utskottet dock att en sådan flytt från Sis till Kriminalvården inte kan avvaktas. Som framgår ovan tillkännagav riksdagen detta för regeringen i april 2021 och det är enligt utskottet mycket angeläget att arbetet med att flytta över ansvaret påbörjas snarast. Utskottet tillstyrker därmed motionerna 2021/22:3784 (M) yrkande 29, 2021/22:4031 (M) yrkande 45 och 2021/22:4194 (KD) yrkande 7.

Frågan om att personer som är omhändertagna med stöd av LVU är placerade på samma institutioner som personer som är dömda till sluten

ungdomsvård är också angelägen. I synnerhet när det gäller självdestruktiva flickor som med stöd av LVU är placerade på samma Sis-hem som grovt kriminella unga killar som avtjänar sina straff. Det är därför viktigt att det arbete som nu bedrivs leder fram till en sådan ordning och att åtgärder vidtas. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motion 2021/22:3784 (M) yrkande 31.

Utskottet anser inte att det har framkommit tillräckliga skäl att rikta ett tillkännagivande till regeringen om registerkontroll av personal på Sis. Motion 2021/22:3975 (L) yrkande 52 avstyrks.

Som framgår ovan tillkännagav riksdagen för regeringen våren 2021 att det bör införas ungdomsfängelser där säkerheten är avsevärt mycket högre än på nuvarande ungdomshem. Allt fler yngre personer begår brott inom ramen för gängbrottsligheten. Därför behövs särskilda ungdomsfängelser för de unga vuxna som begår de allvarligaste brotten. Samtidigt behöver situationen för unga i häkte ses över och förbättras. Särskilda ungdomshäkten bör inrättas som anpassas efter ungas behov och förutsättningar, bl.a. bör man förstärka insatserna för att få unga personer som sitter i häkte att studera. Utskottet vidhåller därmed sin uppfattning om ungdomsfängelser och ungdomshäkten och anser att det behövs ett nytt tillkännagivande om detta för att markera frågans allvar. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:3779 (M) yrkande 4, 2021/22:3784 (M) yrkande 20 och 2021/22:4031 (M) yrkande 19.

Utskottet vidhåller sin uppfattning när det gäller behovet av nya former av påföljder för unga men anser inte att det finns skäl att just nu på nytt rikta ett tillkännagivande i frågan till regeringen. Motion 2021/22:4194 (KD) yrkande 5 avstyrks.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår 18 motionsyrkanden med förslag som har behandlats och avslagits tidigare under valperioden.

Jämför särskilt yttrande 2 (M), 3 (V), 4 (KD) och 5 (L).

Utskottets ställningstagande

I betänkandet behandlas motionsförslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden, se bilaga 2. Motionsyrkandena har behandlats i betänkandena 2018/19:JuU15, 2019/20:JuU25, 2019/20:JuU30, 2020/21:JuU17, 2020/21:JuU23, 2020/21:JuU28, 2020/21:JuU32 och 2020/21:JuU43. Riksdagen avslög motionsyrkandena i enlighet med utskottets förslag. Utskottet avstyrker de nu aktuella motionsyrkandena med hänvisning till detta.

Reservationer

1. Kvarhållande av barn, punkt 1 (S, C, V, MP)

av Linda Westerlund Snecker (V), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Martin Marmgren (MP), Anna Wallentheim (S), Ibrahim Baylan (S), Helena Vilhelmsson (C) och Johanna Haraldsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 30.

Ställningstagande

Barn skiljer sig från vuxna bl.a. när det gäller fysisk och psykisk utveckling och känslomässiga behov, och det är viktigt att ta hänsyn till detta vid frihetsberövanden av barn. Utgångspunkten bör vara att frihetsberövanden av barn ska ske med stor restriktivitet. Det gäller även i de situationer som motionärerna beskriver. Det har enligt vår mening inte framkommit något som ger anledning för riksdagen att ta initiativ till en ändring av möjligheterna att hålla kvar barn efter ett förhör.

2. Sänkt gräns för häktning av unga, punkt 2 (S, C, V)

av Linda Westerlund Snecker (V), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Anna Wallentheim (S), Ibrahim Baylan (S), Helena Vilhelmsson (C) och Johanna Haraldsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2529 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 13,

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3,

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 12 och

2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 20.

Ställningstagande

En häktning innebär ett stort intrång i den personliga integriteten och en psykisk påfrestning för den enskilde, och detta gäller särskilt för den som är under 18 år. Vi anser att bestämmelsen om att den som inte har fyllt arton år

endast får häktas om det finns synnerliga skäl är bra och att det inte har framkommit något som ger anledning för att sänka det kravet.

3. Översyn av reglerna för häktning av barn, punkt 3 (L)

av Juno Blom (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 31.

Ställningstagande

Jag anser att det bör göras en översyn av reglerna för häktning av unga i åldrarna 15–17 år. Översynen ska göras med beaktande av barnkonventionens bestämmelser och av att barn endast får häktas om andra åtgärder har bedömts otillräckliga. Om alternativet till frihetsberövande är att den unge återvänder till en kriminell gängmiljö eller till hemförhållanden som innebär stora risker för den unges hälsa och utveckling kan häktning dock vara nödvändigt.

Det är olämpligt att unga under 18 år frihetsberövas och placeras på häkten tillsammans med vuxna. Unga personer bör som huvudregel i stället tvångsomhändertas enligt LVU. I de fall då anhållande och häktning ändå blir nödvändigt bör unga hållas åtskilda från vuxna och vistas i särskilda ungdoms-arrester eller på ungdomshäkten. Frågan om frihetsberövande av personer under 18 år som grips för allvarigare brott borde ha ingått i uppdraget till utredningen om förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (dir. 2019:103). Jag anser att regeringen snarast bör utreda frågan i ett annat sammanhang.

4. Drogtester av barn under 15 år, punkt 4 (S, C, V, MP)

av Linda Westerlund Snecker (V), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Martin Marmgren (MP), Anna Wallentheim (S), Ibrahim Baylan (S), Helena Vilhelmsson (C) och Johanna Haraldsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna
2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 4 och
2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 29.

Ställningstagande

Som framgår ovan föreslås i betänkandet Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1) att reglerna för när polisen får drogtesta barn under 15 år ska förenklas för att drogtesterna ska kunna användas i större omfattning än i dag. Betänkandet har remitterats och svaren ska komma in senast den 2 maj i år. Vi anser inte att det inte finns skäl att föregripa denna beredning med ytterligare ett tillkännagivande i frågan.

5. Kommunernas och statens brottsförebyggande insatser, punkt 5 (C)

av Helena Vilhelmsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 11.

Ställningstagande

Jag anser att en utredning ska tillsättas som ser över kommunernas ansvar i det brottsförebyggande arbetet och föreslå hur detta ansvar ska tydliggöras och framgå av lag. I dag ansvarar kommunerna, t.ex. den kommunala socialtjänsten, för vissa uppgifter som kan behöva överföras till staten. Till exempel behöver ansvarsfördelning och insatser diskuteras när det gäller unga som på grund av sitt beteende återkommande omhändertas enligt LVU och unga som uppvisar ett grovt kriminellt beteende men ännu inte är straffmyndiga. Dessa unga personer kan behöva bemötas med rehabiliteringsåtgärder som används för kriminella i stället för med traditionella insatser från socialtjänsten. En ny enhet för unga som begår allvarliga brott skulle därmed kunna inrättas hos Kriminalvården. En genomlysning behöver göras av vilka insatser som är verkningsfulla och vem som ska bära huvudmannaskapet för de olika insatserna.

6. Brottsförebyggande åtgärder riktade mot unga kriminella, punkt 6 (M, KD, L)

av Andreas Carlson (KD), Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M), Juno Blom (L), Mikael Damsgaard (M) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Det finns en ny grupp av unga vuxna på fängelserna som innebär nya utmaningar för Kriminalvården. Det rör sig om män från socialt utsatta områden som har lågt förtroende för myndigheter och som ofta redan i unga år är tungt kriminellt belastade och har missbruksproblem. Ofta saknas ett intresse för att lämna kriminaliteten. Detta ställer nya krav på verkställighets-innehållet så att dessa personer får stöd att återgå till ett laglydigt och ordnat liv. Vi anser att en utredning därför bör tillsättas med uppdrag att, bl.a. utifrån erfarenheter i andra länder, ta ett samlat grepp om denna grupp individer och lämna förslag på såväl lämpliga brottsförebyggande åtgärder som verkställighetens innehåll särskilt anpassat för denna grupp.

7. Nationellt kunskapscentrum, punkt 7 (M, L)

av Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M), Juno Blom (L) och Mikael Damsgaard (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

Som ett led i ett bättre brottsförebyggande arbete – och för att sprida kunskap om forskning och beprövade metoder för att förebygga brott – anser vi att regeringen bör se över möjligheterna att inrätta ett nationellt kunskapscentrum

för brottsförebyggande arbete. Centrumet bör arbeta med insatser för brottsprevention och fungera som ett stöd till kommunerna när det gäller arbetet med unga i riskzonen för att hamna i kriminalitet. Vidare bör kunskapscentrumet få i uppdrag att ta fram ett nationellt no entry-program för unga. Syftet med ett sådant program är att samla flera aktörer (t.ex. föräldrar och andra vuxna i den unges närhet, skola och relevanta myndigheter) och gemensamt arbeta för att stoppa den unges påbörjade kriminella karriär. Riksdagen tillkännagav detta för regeringen 2021 och vi anser att arbetet bör påbörjas senast under 2022.

8. Kartläggning av brottsligheten i gymnasieskolorna, punkt 8 (M, L, MP)

av Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M), Juno Blom (L), Martin Marmgren (MP) och Mikael Damsgaard (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3990 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 15.

Ställningstagande

Det är oacceptabelt att mer än hälften av alla elever i Skolundersökningen om brott uppger att de under de senaste tolv månaderna har utsatts för brott. Skolan är elevernas arbetsplats och det finns troligtvis få andra yrkesgrupper som är lika utsatta för brott. Det går inte att veta om det är benägenheten att anmäla brott som har ökat eller om det är våldet som har ökat. Mot denna bakgrund anser vi att det finns skäl att ge Brå i uppdrag att genomföra en bredare och fördjupad kartläggning av brottsligheten i skolorna.

9. Åtgärder mot ungdomsrånen, punkt 9 (S, V, MP)

av Linda Westerlund Snecker (V), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Martin Marmgren (MP), Anna Wallentheim (S), Ibrahim Baylan (S) och Johanna Haraldsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna
2021/22:3218 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 13 och
2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkandena 21 och 22.

Ställningstagande

Riksdagen tillkännagav 2021 för regeringen att en bred kartläggning av personrånen bör göras och att en sådan utredning ska kunna ligga till grund för såväl förändrad lagstiftning som informationsinsatser och andra åtgärder för att förebygga framtida brott. I den rapport om ungdomsrån som Brå publicerade i december 2021 kartläggs flera av de faktorer som enligt tillkännagivandet bör utredas. Vi anser att det i nuläget saknas skäl för riksdagen att på nytt rikta ett tillkännagivande till regeringen i samma fråga. När det gäller höjda straff för rån anser vi inte att det finns skäl att ställa sig bakom yrkandena om detta.

10. Åtgärder mot ungdomsrånen, punkt 9 (C, L)

av Juno Blom (L) och Helena Vilhelmsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3218 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 13,

bifaller delvis motion

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 21 och

avslår motion

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 22.

Ställningstagande

Antalet anmälningar av rån mot unga har enligt Brå ökat, och mycket tyder på att inslagen av förnedring och grövre våld har blivit vanligare. När ungdomsrånen ökar blir även otryggheten bland unga högre. För brottsoffren påverkas livskvaliteten negativt och det finns studier som visar att unga som rånar generellt har en högre benägenhet att begå andra brott och hög risk för fortsatt brottslighet. Att begå ett rån är därmed liktydigt med att passera en gräns som kan ha avgörande betydelse för en individs fortsatta utveckling och brottsbana. Därför är det viktigt att i det brottsförebyggande arbetet hindra och förebygga rån och i tid sätta stopp för en ung människas kriminella bana. Jag vill därför att straffet för rån skärps samt att rån som huvudregel ska leda till en frihetsberövande påföljd även för minderåriga.

11. Utredning av brott som begås av barn under 15 år, punkt 10 (S, C, V)

av Linda Westerlund Snecker (V), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Anna Wallentheim (S), Ibrahim Baylan (S), Helena Vilhelmsson (C) och Johanna Haraldsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 5 och

2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 28.

Ställningstagande

Som framgår ovan föreslås i betänkandet Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1) att det ska vidtas kunskapshöjande insatser när det gäller socialnämndens möjlighet att initiera en § 31-utredning. Vidare föreslås även att utformningen av bestämmelsen om när en utredning mot ett barn under 15 år får inledas ska bli mindre restriktiv. Betänkandet har remitterats till den 2 maj 2022. Vi anser inte att det finns skäl att föregripa denna beredning med ett tillkännagivande i frågan.

12. Utredning av brott som begås av barn under 15 år, punkt 10 (L)

av Juno Blom (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 28 och

bifaller delvis motion

2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 5.

Ställningstagande

När en ung person begår lagbrott är detta en allvarlig signal om att något inte står rätt till. Detta gäller särskilt när unga gör sig skyldiga till t.ex. rån, bilstölder och grov skadegörelse. Tyvärr utnyttjar narkotikabrottslingar icke straffmyndiga barn på ett cyniskt sätt, eftersom barnens brott ändå inte kommer att utredas. Att polisen utreder brotten kan vara en väckarklocka för

den unge och den unges vårdnadshavare. Det kan också vara ett viktigt underlag för de sociala myndigheterna, särskilt när vårdnadshavarna försvarar sina barn och inte medverkar i socialtjänstens utredning.

Jag anser att det är mycket angeläget att regeringen så snart som möjligt återkommer till riksdagen med ett förslag som innebär att huvudregeln är att brott som begås av unga alltid ska utredas.

13. Målsägandebitråde när ett barn under 15 år misstänks för brott, punkt 12 (M, KD, L)

av Andreas Carlson (KD), Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M), Juno Blom (L), Mikael Damsgaard (M) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3778 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 21.

Ställningstagande

I dag är det inte möjligt för ett brottsoffer att få ett målsägandebitråde i de fall gärningspersonen är under 15 år. Vi anser att det är orimligt. Utredningen om förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott har som framkommit också föreslagit att målsägandebitråde under vissa förutsättningar ska kunna förordnas i dessa fall. Regeringen bör därför snarast återkomma med ett lagförslag som ger ett brottsoffer rätt till målsägandebitråde oavsett hur gammal den misstänkta gärningspersonen är.

14. Strafföreläggande om ungdomstjänst, punkt 13 (L)

av Juno Blom (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 53.

Ställningstagande

Jag anser att en åklagare ska kunna föreskriva kortare ungdomstjänst för ringa brott genom strafföreläggande. På så sätt skulle reaktionen på lagöverträdelsen komma snabbare och därmed få en tydligare koppling till brottet. Frågan har utretts och jag anser att regeringen nu så snart som möjligt ska fortsätta beredningen så att nödvändiga lagändringar kan genomföras.

15. Snabbare lagföring, punkt 14 (KD, L)

av Andreas Carlson (KD), Juno Blom (L) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 32 och 33.

Ställningstagande

För handläggning av barn- och ungdomsärenden gäller särskilda skyndsamtetskrav för polisen, åklagarna och domstolarna. Det finns dock anledning att i myndighetsstyrning följa upp om tidsfristerna följs.

Jag är positiv till försöksprojektet med snabbare lagföring och till att den föreslås bli permanent. Regeringen bör skyndsamt ta fram de författningsförslag som behövs för att åstadkomma snabbare lagföring.

16. Ungdomsdomstolar, punkt 15 (S, C, V, MP)

av Linda Westerlund Snecker (V), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Martin Marmgren (MP), Anna Wallentheim (S), Ibrahim Baylan (S), Helena Vilhelmsson (C) och Johanna Haraldsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna
2021/22:3424 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 38,
2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 18 och
2021/22:4192 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 4–6.

Ställningstagande

Som framgår ovan har riksdagen tidigare tillkännagett för regeringen att särskilda ungdomsdomstolar och jourdomstolar bör inrättas. Med hänsyn till att tillkännagivandena inte är slutbehandlade och att det finns utredningar som arbetar med frågorna anser vi inte att det i nuläget finns skäl att på nytt rikta tillkännagivanden till regeringen i dessa frågor.

17. Sänkt straffmyndighetsålder, punkt 16 (M, SD)

av Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Tobias Andersson (SD) och Mikael Damsgaard (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:1481 av Boriana Åberg (M),

2021/22:2272 av Allan Widman (L),

2021/22:2375 av Noria Manouchi (M),

2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1,

2021/22:2996 av Markus Wiechel (SD) yrkande 5,

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 26 och

2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 14.

Ställningstagande

Grov brottslighet har krupit ned i åldrarna och många yngre lagöverträdare har redan en kriminell livsstil när de fyller 15. Att sänka straffmyndighetsåldern skulle leda till att människor som blir offer för tonåringars brottslighet får större möjligheter till upprättelse och skadestånd samt tydliggöra att även barn under 15 år har ett moraliskt ansvar för sina handlingar.

Utöver att en sänkt straffmyndighetsålder medför ett tydligare ansvarsutkrävande av yngre lagöverträdare skulle det kunna göra det svårare för kriminella gäng att rekrytera unga till organiserad brottslighet. Den organiserade kriminaliteten är väl medveten om den ansvarsfrihet som finns för dem under 15 år och de utnyttjas för en rad olika kriminella gärningar, exempelvis narkotikahandel. Det finns enligt vår mening därför nu anledning att tillsätta en utredning där en sänkning av straffmyndighetsåldern föreslås.

18. Straffrabatten för unga myndiga, punkt 17 (S, V, MP)

av Linda Westerlund Snecker (V), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Martin Marmgren (MP), Anna Wallentheim (S), Ibrahim Baylan (S) och Johanna Haraldsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 2 i denna del,
2021/22:2996 av Markus Wiechel (SD) yrkande 4,
2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 27,
2021/22:3709 av Fredrik Schulte (M) yrkande 1,
2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 24,
2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 55,
2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 16 och
2021/22:4189 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 4.

Ställningstagande

Som framgår ovan tillkännagav riksdagen i november förra året att straffrabatten för unga myndiga lagöverträdare bör slopas för samtliga brott. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat och vi ser inte nu skäl att på nytt rikta ett tillkännagivande till regeringen i samma fråga.

19. Straffrabatten för unga myndiga, punkt 17 (C, L)

av Juno Blom (L) och Helena Vilhelmsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 27 och
2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 55 och
bifaller delvis motionerna
2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 2 i denna del,
2021/22:2996 av Markus Wiechel (SD) yrkande 4,
2021/22:3709 av Fredrik Schulte (M) yrkande 1,
2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 24,
2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 16 och
2021/22:4189 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 4.

Ställningstagande

Utvecklingen med unga som begår allt allvarigare brott är mycket oroande och bör tas på allvar. Unga vuxna över 18 år har samma rättigheter och skyldigheter som andra myndiga medborgare i Sverige och måste ta ansvar för sina handlingar. Att ge unga vuxna som har fastnat i en kriminell livsstil och begår grova brott straffrabatt sänder fel signaler. Vi anser att avskaffandet av straffreduktionen för 18–20-åringar som begår brott för vilka minimistraffet är minst ett års fängelse var bra men inte tillräcklig. Straffrabatten bör avskaffas både för unga som begår grova brott och för unga återfallsförbrytare. Vi anser att ett sådant lagförslag skyndsamt ska läggas fram för riksdagen.

20. Straffrabatten för 15–17-åringar, punkt 18 (M, KD)

av Andreas Carlson (KD), Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M), Mikael Damsgaard (M) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 2 i denna del,

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 25 och

2021/22:4189 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 5 och avslår motion

2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

En borttagen straffreduktion för unga myndiga skulle skapa en tröskeffekt i förhållande till 15–17-åringar. Dessutom finns en risk att yngre personer i ännu större utsträckning än i dag skulle utnyttjas av äldre gängkriminella för att begå brott för deras räkning. Det behöver därför tillsättas en utredning i syfte att reducera straffreduktionen för dem mellan 15 och 17 år.

21. Straffrabatten för 15–17-åringar, punkt 18 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Tobias Andersson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkandena 2 i denna del och 3,
2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 25 och
2021/22:4189 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 5.

Ställningstagande

Straffrabatten för dem mellan 15 och 17 år bör revideras och reduceras som en följd av att straffrabatten för unga myndiga slopas.

Det bör dessutom införas en möjlighet att i vissa fall döma 15–17-åringar som vuxna. Att begå hänsynslösa, utdragna och sadistiska brott kan inte ursäktas med en persons ålder. Den som är kapabel att begå fruktansvärda brott bör även vara kapabel att ta konsekvenserna av sitt handlande. Därför bör gärningspersoner i åldern 15–17 år som gör sig skyldiga till allvarlig och hänsynslös brottslighet, t.ex. mord, grov misshandel eller våldtäkt, dömas som om de vore vuxna och inte få någon straffrabatt.

22. Organisatoriskt ansvar för unga lagöverträdare, punkt 20 (S, C, V, MP)

av Linda Westerlund Snecker (V), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Martin Marmgren (MP), Anna Wallentheim (S), Ibrahim Baylan (S), Helena Vilhelmsson (C) och Johanna Haraldsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:3424 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 36,
2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 17,
2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 28,
2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 44 och
2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 6.

Ställningstagande

Riksdagen har vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2021, tillkännagett för regeringen att det bör inrättas en särskild enhet inom Kriminalvården med ansvar för unga lagöverträdare mellan 15 och 18 år som begått allvarliga våldsbrott eller andra grova brott. Tillkännagivandena är inte slutbehandlade. Mot den bakgrunden och eftersom det i den ovan nämnda utredningens (dir. 2021:99) uppdrag ingår att se över vilken myndighet som är bäst lämpad att ansvara för verkställigheten av frihetsberövande påföljder anser inte vi att

det nu är nödvändigt att ta ytterligare initiativ i frågor om organisatoriskt ansvar för unga lagöverträdare.

23. Skärpning av påföljden ungdomsövervakning, punkt 21 (S, C, V, MP)

av Linda Westerlund Snecker (V), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Martin Marmgren (MP), Anna Wallentheim (S), Ibrahim Baylan (S), Helena Vilhelmsson (C) och Johanna Haraldsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkandena 6 och 7 samt

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 19.

Ställningstagande

Riksdagen har riktat två tillkännagivanden till regeringen om möjligheter att öka omfattningen av en helghemarrest och att misskötsamhet i högre grad bör leda till att en ungdomsövervakning undanröjs. Tillkännagivandena är inte slutbehandlade. Vi anser inte att det finns skäl att på nytt rikta ett tillkännagivande till regeringen i samma fråga.

24. Påföljder för unga, punkt 22 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Tobias Andersson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 8.

Ställningstagande

Vi anser att ungdomsövervakning och andra särskilda påföljder för unga aldrig ska kunna dömas ut för myndiga personer, dvs. inte ens om det finns särskilda skäl.

25. Kontraktsvård för unga missbrukare, punkt 23 (M, KD)

av Andreas Carlson (KD), Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M), Mikael Damsgaard (M) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 15.

Ställningstagande

Påföljden skyddstillsyn med kontraktsvård används sällan om någon döms för brott med ett lågt straffvärde. Det bör ändras. Även om frivillighet ska vara utgångspunkten vid missbruksvård finns det situationer då tvångsvård genom LVU eller LVM är den enda möjligheten att påbörja vägen ur ett narkotika-missbruk. Det gäller inte minst unga myndiga personer. I dag kan det vara näst intill omöjligt för förtvivlade anhöriga att förmå den som missbrukar att frivilligt söka vård, och precis lika svårt att få myndigheterna att besluta om tvångsvård. Vi vill att möjligheten till tvångsvård ska användas oftare för denna grupp.

26. Ansvar för slutna ungdomsvård, punkt 24 (S, V, MP)

av Linda Westerlund Snecker (V), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Martin Marmgren (MP), Anna Wallentheim (S), Ibrahim Baylan (S) och Johanna Haraldsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna
2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 29,
2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 45 och
2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 7.

Ställningstagande

Som framgått ovan ska frågan om vilken myndighet som är bäst lämpad att ansvara för verkställigheten av frihetsberövade påföljder för omyndiga ses över inom ramen för den utredning på området som regeringen beslutade i november förra året (dir. 2021:99). Regeringen anger i kommittédirektivet att

hänsyn behöver tas till bl.a. förmågan att tillgodose kraven på en trygg och säker miljö. Uppdraget ska redovisas i februari 2023. Vi anser inte att det finns skäl att föregripa denna beredning med ytterligare ett tillkännagivande i frågan.

27. Placering av ungdomar på Sis-hem, punkt 25 (S, C, V)

av Linda Westerlund Snecker (V), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Anna Wallentheim (S), Ibrahim Baylan (S), Helena Vilhelmsson (C) och Johanna Haraldsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 31.

Ställningstagande

Som framgått ovan har regeringen i november 2021 tillsatt en utredning (dir. 2021:99) som har i uppdrag att göra en översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för lagöverträdare under 18 år och föreslå lämpliga förändringar. I den utredningen ingår att se över vilken myndighet som är bäst lämpad att ansvara för verkställigheten av frihetsberövande påföljder. Det saknas enligt oss skäl att föregripa utredningens bedömningar och förslag och nu rikta ett sådant tillkännagivande som efterfrågas av motionärerna.

28. Maxlängden på sluten ungdomsvård, punkt 26 (M, KD, L, MP)

av Andreas Carlson (KD), Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M), Juno Blom (L), Martin Marmgren (MP), Mikael Damsgaard (M) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 33 och

2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 54.

Ställningstagande

Sluten ungdomsvård får bestämmas till högst fyra år. Det innebär att unga återfallsförbrytare som begått grova våldsbrott såsom mord kan släppas ut i 20-årsåldern, en ålder när förmågan att förstå konsekvenser inte är fullt utvecklat. Mot den bakgrunden bör man se över om det ska vara möjligt att bestämma frihetsberövandets längd till längre tid än så. Dagens maximala vårdtid om fyra år är otillräcklig både ur ett proportionalitetsperspektiv och ett behandlingsperspektiv. För att vården när det gäller de som begår de allra grövsta våldsbrotten ska vara effektiv bör man kunna döma personerna till vård en längre tid än fyra år. Det är därför positivt att en utredning nu tillsatts med inriktningen att maximitiden ska höjas. Det är dock viktigt att detta arbete också leder fram till ett resultat med denna inriktning.

29. Förutsättningarna för att döma till sluten ungdomsvård, punkt 27 (M)

av Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M) och Mikael Damsgaard (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkandena 30, 34 och 35.

Ställningstagande

Vi välkomnar den nya ungdomspåföljden ungdomsövervakning, som ska vara mer ingripande än ungdomsvård men mindre ingripande än sluten ungdomsvård. Vid sidan av detta menar vi dock att det finns skäl för att sluten ungdomsvård ska kunna dömas ut i fler fall än i dagsläget. Det gäller såväl för fler typer av brott och straffvärden som för upprepade återfall i brottslighet.

Vi anser dessutom att det bör utredas om flera domar på sluten ungdomsvård kan vara skäl för att döma en ung person till fängelse. Slutligen menar vi att ungdomar som verkställer sluten ungdomsvård bör flyttas till fängelser när de fyller 18 år.

30. Registerkontroll av personal på Sis-hem, punkt 28 (M, L, MP)

av Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M), Juno Blom (L), Martin Marmgren (MP) och Mikael Damsgaard (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 52.

Ställningstagande

I dag görs inte någon säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen av anställda på Sis. Vi anser att det mot bakgrund av det ökade behovet av säkerhetsstärkande arbete vid Sis bör krävas registerkontroll inför anställningar på samma sätt som inom Kriminalvården.

31. Ungdomshäkten och ungdomsfängelser, punkt 29 (S, C, V, MP)

av Linda Westerlund Snecker (V), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Martin Marmgren (MP), Anna Wallentheim (S), Ibrahim Baylan (S), Helena Vilhelmsson (C) och Johanna Haraldsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna
2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 4,
2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 20 och
2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 19.

Ställningstagande

Som framgått ovan tillkännagav riksdagen i juni förra året att det bör införas ungdomsfängelser där säkerheten är avsevärt mycket högre än på nuvarande ungdomshem och att fler särskilda ungdomshäkten bör inrättas som är anpassade efter ungas behov och förutsättningar. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat. Mot den bakgrunden och eftersom det i den ovannämnda utredningens uppdrag ingår att se över vilken myndighet som är bäst lämpad att ansvara för verkställigheten av frihetsberövande påföljder anser utskottet

inte att det nu är nödvändigt att ta ytterligare initiativ i frågor om ungdomshäkten och ungdomsfängelser.

32. Nya ungdomspåföljder, punkt 30 (KD)

av Andreas Carlson (KD) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att man bör införa möjligheter att döma ut fler olika typer av påföljder för unga lagöverträdare, däribland omplacering och kontaktskyldighet för unga. En utredare som haft i uppdrag att komplettera de bedömningar av och förslag på ungdomspåföljder som Påföljdsutredningen presenterat överlämnade i juni 2017 promemorian Nya ungdomspåföljder till regeringen. I promemorian finns förslag om att införa två nya påföljder för unga lagöverträdare: ungdomstillsyn och ungdomsövervakning. Syftet är att det för en person under 18 år i princip alltid ska finnas en tillämplig ungdomspåföljd som är tillräckligt ingripande med hänsyn till brottslighetens allvar och den unges tidigare brottslighet. Regeringen ansåg i samband med att ungdomsövervakning infördes som påföljd att man inte borde gå vidare med Påföljdsutredningens andra förslag om kontaktskyldighet för unga (ungdomstillsyn). Vi delar inte den uppfattningen utan anser att utredningens förslag är bra och bör genomföras.

Särskilda yttranden

1. **Bevistalan, punkt 11 (S)**

Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Anna Wallentheim (S), Ibrahim Baylan (S) och Johanna Haraldsson (S) anför:

Vi delar motionärernas uppfattning att systemet med bevistalan bör ses över. Som framgår ovan föreslås i betänkandet Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1) att möjligheten att föra bevistalan ska utvidgas bl.a. på det sättet att en åklagare föreslås få rätt att på eget initiativ väcka en sådan talan. Betänkandet har remitterats till den 2 maj 2022. Det kan därför ifrågasättas om det anledning för riksdagen att nu göra ett sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågar.

Eftersom vi delar uppfattningen att bevistalan bör bli aktuell i fler fall än idag finner vi dock inte anledning att reservera oss mot att riksdagen riktar ett tillkännagivande i frågan till regeringen.

2. **Motioner som bereds förenklat, punkt 31 (M)**

Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M) och Mikael Damsgaard (M) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om våra förslag vidhåller vi de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

3. **Motioner som bereds förenklat, punkt 31 (V)**

Linda Westerlund Snecker (V) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om mitt förslag vidhåller jag de synpunkter som företrädare för mitt parti framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

4. **Motioner som bereds förenklat, punkt 31 (KD)**

Andreas Carlson (KD) och Kjell-Arne Ottosson (KD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om våra förslag vidhåller vi de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

5. Motioner som bereds förenklad, punkt 31 (L)

Juno Blom (L) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om mitt förslag vidhåller jag de synpunkter som företrädare för mitt parti framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:454 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att inrätta lokala sociala insatsgrupper i syfte att minska förekomsten av skjutningar, dödligt våld och gängkriminalitet samt öka tryggheten och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:470 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge lämplig aktör i uppdrag att ta fram en åtgärdsplan för att arbeta med pojkar och unga män i syfte att förebygga gängkriminalitet och våldsbejakande extremism och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:631 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa den 15-åriga preskriptionstiden för mord även när det gäller gärningsmän som är under 21 år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att den längsta sammanhängande tiden för häktning av barn under 18 år ska vara 30 dagar och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att barn under 18 år ska placeras på särskilda ungdomshem i stället för i häkten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till lagändring som innebär att barn under 18 år aldrig får placeras i polisarrest och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1481 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka straffmyndighetsåldern och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1877 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Elisabeth Björnsdotter Rahm (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om problematiken kring icke anmälda brott och att stoppa ungas kriminalitet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om polisarbete för att stoppa gängkriminalitet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2175 av Helena Storckenfeldt (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur man kan inkludera utbildning i ungdomsstraff och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2272 av Allan Widman (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en sänkning av den svenska straffmyndighetsåldern och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2375 av Noria Manouchi (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt straffbarhetsålder och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2508 av Adam Marttinen m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt straffmyndighetsålder och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ungdomsreduktion och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjlighet att döma unga lagöverträdare som vuxna och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler drogtester av barn under 15 år och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler brott som begåtts av personer under 15 år ska utredas och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en kombination av inskränkningar i rörelsefriheten vid ungdomsövervakning och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder på grund av misskötsamhet vid ungdomsövervakning och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ungdomsövervakning endast ska kunna dömas ut för omyndiga personer och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2529 av Adam Marttinen m.fl. (SD):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt gräns för häktning av unga och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2996 av Markus Wiechel (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa straffrabatten för unga och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en sänkt straffmyndighetsålder och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3218 av Johan Hedin m.fl. (C):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att skärpa straffet för personrån och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3424 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en ny enhet hos Kriminalvården som övertar ansvaret för unga som begått våldsbrott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta särskilda ungdomsdomstolar i syfte att åstadkomma snabbare och mer rättssäker handläggning av ungdomsmål och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommunernas och statens brottsförebyggande insatser och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt förändra reglerna kring straffrabatt för unga återfallsförbrytare och unga grova brottslingar och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka förutsättningarna för bevistalan och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3709 av Fredrik Schulte (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ålder inte ska vara en förmildrande omständighet vid bestämmandet av brottspåföljd för unga vuxna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska finnas skäl och inte synnerliga skäl för att minderåriga ska dömas till

fängelse och om att avskaffa strafftaken för minderåriga och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3778 av Johan Forssell m.fl. (M):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätt till målsägandebiträde även när den misstänkte är under 15 år och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast tillsätta en utredning gällande brottsförebyggande åtgärder och straffens innehåll för unga kriminella och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt gräns för häktning av unga och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att under år 2022 inleda arbetet med att inrätta särskilda ungdomshäkten och ungdomsfängelser och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt inrätta en ny enhet hos Kriminalvården för unga som begått grova brott och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3784 av Johan Forssell m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att under år 2022 inleda arbetet med att inrätta ett nationellt kunskapscentrum och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att under år 2022 ta de första stegen mot att införa ett nationellt s.k. no entry-program för unga personer som är i riskzonen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att använda hemliga tvångsmedel mot personer under 15 år och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka gränsen för häktning av unga och inrätta särskilda ungdomshäkten och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler missbrukare ska kunna dömas till kontraktsvård och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta hundsök dagtid på skolor och mer specialiserade narkotikapoliser och tillkännager detta för regeringen.

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utan dröjsmål inrätta särskilda ungdomsdomstolar och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en skärpning av påföljden ungdomsövervakning och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att påbörja arbetet med att inrätta särskilda ungdomsfängelser och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder mot ungdomsrånen samt skärpta straff för rånen och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en kartläggning och analys av ungdomsrånen och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en möjlighet till visitationszoner, även i anslutning till skolor, och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt helt slopa straffrabatten för unga i åldern 18–21 år samt ta bort dagens mängdrabatt och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av straffpåföljder för 15–17-åringar samt att lämna förslag på skärpningar och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda sänkt straffmyndighetsålder och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt inrätta en ny enhet hos Kriminalvården för unga och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta över ansvaret för verkställighet av slutna ungdomsvård från Statens institutionsstyrelse till Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ungdomar som verkställer slutna ungdomsvård bör flyttas till fängelser när de fyller 18 år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om de som dömts till slutna ungdomsvård och de som är omhändertagna med stöd av LVU bör vara placerade på olika Sis-institutioner och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över maxlängden på den slutna ungdomsvården och tillkännager detta för regeringen.

34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om slutna ungdomsvård bör förekomma som påföljd i fler fall och under längre tid och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om fängelse bör kunna utdömas i de fall en ungdom återfallit i brottslighet för vilken slutna ungdomsvård dömts ut flera gånger, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över innehållet i ungdomsvården för att uppnå större likvärdighet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3975 av Johan Pehrson m.fl. (L):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brott som begås av unga som huvudregel alltid ska utredas och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om drogtestar av unga under 15 år och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökade möjligheter för polis att hålla kvar barn i avvaktan på socialtjänst eller vårdnadshavare och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av reglerna för häktning av unga i åldern 15–17 år och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att korta handläggningstiderna i barn- och ungdomsärenden och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om permanentning av försöket med snabbare lagföring av vissa brott och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad användning av bevistalan och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätt till juridiskt biträde från första förhöret för alla barn som misstänks för allvarliga brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om höjd säkerhet vid permissioner för unga som dömts till särskild ungdomsvård, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om registerkontroll av personal på Sis-hem och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åklagares möjlighet att genom strafföreläggande besluta om kortare ungdomstjänst och tillkännager detta för regeringen.

54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om höjd maxgräns för slutna ungdomsvård och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om helt avskaffad ungdomsrabatt för myndiga som återfaller i brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om frivårdsinsatser för unga lagöverträdare och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3990 av Kristina Axén Olin m.fl. (M):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Brå bör ges i uppdrag att genomföra en fördjupad kartläggning av brottsligheten i gymnasieskolorna och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4031 av Ulf KristerSSon m.fl. (M):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att straffmyndighetsåldern bör sänkas och innehållet i påföljderna för lagöverträdare under 18 år bör ses över och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt helt slopa straffrabatten för unga 18–21 år och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att ungdomsfängelse ska införas för personer mellan 15–18 år som dömts för allvarliga våldsbrott eller andra grova brott och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka gränsen för häktning av unga och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en enhet för unga inom Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta över ansvaret för verkställighet av slutna ungdomsvård från Statens institutionsstyrelse till Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4189 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om slopad straffrabatt för unga över 18 år och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om reformerad straffrabatt för den som är under 18 år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:4190 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om polisens kontakt med skolan och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett familjeperspektiv i det brottsförebyggande arbetet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4192 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ungdomsdomstolar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ungdomsdomstolar ska kunna döma i både brott- och förvaltningsmål, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jourdomstolar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lämpliga påföljder för unga och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om insatser för unga gängkriminella och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta ansvaret för unga gängkriminella från Sis till Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
31. Motioner som bereds förenklat		
2021/22:454	Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)	7
2021/22:470	Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)	2
2021/22:916	Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)	13–15
2021/22:1877	Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Elisabeth1 och 2 Björnsdotter Rahm (båda M)	
2021/22:2175	Helena Storckenfeldt (M)	
2021/22:3709	Fredrik Schulte (M)	2
2021/22:3784	Johan Forssell m.fl. (M)	10, 17, 23 och 36
2021/22:3975	Johan Pehrson m.fl. (L)	37, 51 och 56
2021/22:4190	Andreas Carlson m.fl. (KD)	20 och 21